

Adrian Grauenfels
Nașterea poeziei iudaice

*Traduceri, poeți evrei, scriitoare
anglo-evreice în secolele
XX și XXI*

Editura SAGA

Gazerah

(traduceri pe timp de război în Gaza)

Am tradus și am tradus mai mult fără dicționare. ce o fi va fost a fi. unu, V, 17, XX volume. ei n-au venit, nu au pus întrebări, de ce de cum de unde lasă că zilele trec ele, fie pare și impare. Cuvintele stau ordonate aliniat cumiți, sortate, orizontal, diagonal paginate și periate. În război și pace, în ciură sau călătorie. Le iubeam dar ... timpul trece, oamenii îmbătrânesc, poezia rămâne. Se oxidează și piere ca un pat șubred ros de carii. cui o lăsăm? Vouă? Necititorilor! bieți oameni erodați de existență, de prea bine. de prea rău. De tot restul. de plictis, de anomalie, de ură, de băutură, de femei nefemei de copil-telefon, de prea multă inteligență sau de lipsa ei abisală. Poate s-a dus la război. Aici este mereu a fost era va fi război. Un pictor bun ar reduce cele XX volume la un singur punct enorm urmat de o virgulă. Un rabin ar zice tăceri, un dulgher ar facea un sicriu, camionul cu escargoți înțelepți s-a răsturnat la Gomora și acum toți se lipsesc amoros de incestuos între ei, gewalt zice șoferul am uitat să pun lichid de frână tocmai acum că vine Sabatul când trebuie să citim Gazerah.

AG

Adrian Grauenfels

Șoapte despre război

Ți-am spus versuri deochiate
Acum, când o ureche e lipită de pernă
spune-le celeilalte

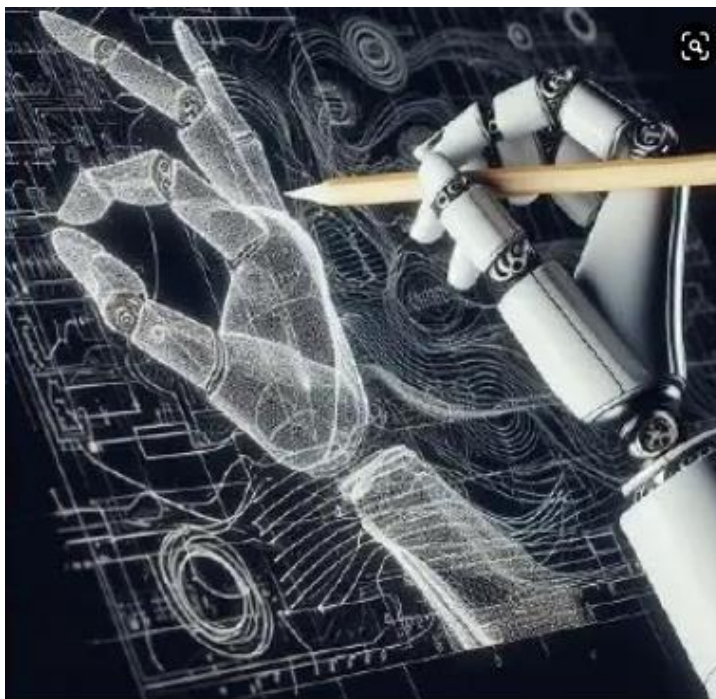
Dă-i sărutul adevărat și descoperă
că nu mai sunt două fețe, ci o singură piatră
pe care ți-ai pus armura și capul.
Înseamnă cum să memorezi un lucru pe care l-ai iubit
și cum să descrii posesia lui

Dacă vraja este națională
se spune că o națiune este
mânată
galopant de la un secol la altul

uneori sabia eroului lucește cu
o lamă în lumina soarelui, departe, departe
în zări, acolo, iarbă și buruieni,
și ce tranșee mamăă...

pline de canale de scurgere
fetide
iar cântecul, vine de la
doi-trei câini legați înăuntru...

iar scara se schimbă,
apoi cheia pentru trompetiști dispare
cum să ții minte ceva pe care îl știai
dar nu mai este cu tine?

Patricia Ferrell

Vrăbiuța orașului

Nu știu de ce m-a întristat.

A fost atât de curajoasă și de mică împotriva imposibilului

Supraviețuirea - doar un punct

Pe întinderea neagră a verii

Asfalt, topăind printre firimituri, fără să creadă.

Norocul său. A fost copilul meu...

Mă întrebam dacă nu cumva era un copil prost.

Nu știu de ce mă întristează simplitatea.

N-am putut să întind o mână, să-i ofer un adăpost

Sau confort... Mă ridic

Fără să-l sperii.

Și nici n-aș putea să-i răspund cu nodul pus

În gâtul meu. Oh, zâmbește...

Când zâmbești îmi dau seama cât de deștept ești.

Elinor Wylie

Să nu lăsăm nicio speranță de pomană

Acum nu lăsa nici o speranță de pomană
Să-mi încurce mintea cu imagini
De vultur și de antilopă:
Eu nu sunt prin natura mea nici una din acestea.

Am fost, fiind om, născută singură;
Sunt, fiind femeie, greu încercată;
Trăiesc storcând dintr-o piatră
Puțina hrană pe care o primesc.

În măști scandaloase și austere
Anii trec în șir indian;
Dar nici unul n-a meritat frica mea,
Și nici unul nu a scăpat zâmbetului meu.

W. S. Merwin

La masa lungă

Soarele atingea umerii negri și umezi ai măslinelor
într-o farfurie ciobită coborâtă dintr-un alt secol
în acea zi pe care mi-o amintesc cu mai mult de jumătate din viață în urmă
și tu fuseși acoperit cu o față de masă din damasc uzat
la prânz, pe balconul de deasupra pârâului.
cu strugurii încă mici printre frunzele de viță de vie deasupra noastră
și lângă măslină, un ulcior de vin negru, subțire și acru.
din pivnița de jos și o omletă pe un platou alb crăpat
o roată de pâine, o salată de brânzeturi de capră, am uitat ce altceva.
rațele dormeau jos, în partea cealaltă a iazului verde.
Jacques venea și pleca, bâlbâindu-se și făcând glume proaste
se lăuda cu vremurile de odinioară pe care nimeni nu și le mai amintea
trăsurile lăcuite, penajele cailor și ceea ce mama lui
răspunsese la amiralul ale cărui atenții o amuzau.
toate castelele pe care le pierduseră înainte ca el să crească
și când s-a terminat masa, a spus că și tu ești de vânzare
că te-a descoperit într-un atelier de tâmplărie
unde ai fost folosit ca un banc de lucru fără să se țină cont
pentru adevărata ta valoare și cicatricile de pe tine provin de acolo
Istoria ta fără cuvinte pe care s-au adunat alte cuvinte.

**

George Mackay Brown

Harald, etc.

HARALD, AGNOSTICUL
CIOBAN BĂTRÂN IUBITOR DE BERE
DUȘMAN AL BĂUTORILOR DE WHISKY
A PLUGARILOR ȘI SECERĂTORILOR,
SE PLIMBĂ PESTE DEALUL SABATH
la locul de tuns al oilor

Două clopote bat în ritmul vârstei mele.
Doi strigători nebuni și maiestuoși,
Unul sărbătorește sfinții pășunatului,
Unul fulgeră cu focurile iadului.
Mă iau în peri cu guri tremurânde.
Și amândoi sunt mincinoși.

Barmanul avea un clopoțel
Care-mi mișca sufletul spre pace
La zece noaptea trecută.

Când goarneau nebune
Răbufneau în drojdia de bere,
De sus până jos în paharul meu
A fost o blană strălucitoare.

Sara Borjas

Autoportret declonialist

Îmi amintesc de mine;
-un scaun, întorcându-mă...
un tunel albastru disperat
traversând oglinda
în ora de lavandă.
Îmi amintesc de mine;
un colț de lumină solară
pe cearșaful patului care se rotește
o violență, cuvinte care mor
înainte de a avea sens:
firele sfâșiate neîncetat.
Îmi amintesc de mine însumi;
cerul înlănțuit de tortură,
viitorul se sufocă:
un gât antic se topește.
în postura mea.
Îmi amintesc de mine însumi;
o lovitură în praf.
pe dulapul meu, un sertar plin
de dinți creștini putreziți.

Esther Belin (*Navajo Nation citizen,*)

Terapie (de)colonială

Pisica își eliberează urina pe
partea ta de pat
unde se așează frumos
se strânge în adâncitura
în care vă odihniți noaptea capul

De unde să deduc că este vorba de urină masculină?
Un flux de (ne)conștiință?
O ușurare a nevrozelor mele?
O dulce mângâiere psihanalitică?

Pisica își eliberează dorința
pe partea mea de pat
Tentaculele occidentalizate ale Gândirii
Colon(-izate) de impulsuri instinctuale
bântuie capul Matriarhalei

Inconștientul meu dinamic ajunge
să sugrume pisica, viața mea trecută

întinde o mână pentru a mângâia fixațiile,
ușurare cu fiecare atingere elegantă

Pisica (bătrânul înțelept) își eliberează jungiana
abordare, vicisitudinile îmi inundă patul...
Corpul politic se metamorfozează, liniile tratatului
înnegrite cu cărbune de cedru.
complex(ații) indiene urbane, fix(ațiile) tale tronează și se despart

fulgere
se trezește
oprimat
identitatea
catharsis
tălpile
membrele
capul

**

Esther Belin

Sper din tot sufletul că nu vei cere

Sper din tot sufletul să nu-mi ceri să plec nicăieri în afară de țara mea. Dacă ne vom întoarce, vom urma orice ordine ne veți da. Nu vrem să mergem nici la dreapta, nici la stânga, ci direct înapoi în țara noastră.

-Barboncito *

Sper din tot sufletul că nu-mi veți cere
mie sau poporului meu să trimitem
Felicitări de carte poștală: vântul îndurerat
De răsărituri de soare perfecte, aurii
Da, putem împărți același apus de soare
Dar orele dintre ele sunt goale.
Poporul umple golul cu rugăciuni de ajutor
Invocând pe cei sfinți
Acele cereri pătrund și dezleagă
Legăturile pe care ați încercat să le strângeți
În jurul inimii noastre, o tensiune
care blochează vântul, ca o cochilie
Fluturând înăuntru, fluturând înăuntru

* **Barboncito** sau Hastiin Dághaa' (cca. 1820-1871) a fost un lider politic și spiritual Navajo. Numele său înseamnă "micul bărbos" în spaniolă (barbón = bărbos și -cito = diminutiv). Barboncito s-a născut în clanul Ma'íí deeshgíízízhiniíí (Poporul Coyote Pass) din Cañon de Chelly în 1820.

Barboncito era cunoscut și sub numele de "Oratorul" și "Oratorul binecuvântării" și nu a participat la încăierările dintre Navajo și albi. În anii 1850, Barboncito a fost considerat un mediator între cele două grupuri aflate în conflict și a propus pacea între ele pentru a preveni escaladarea războiului. În ciuda acestui fapt, problemele au continuat să domnească între albi și poporul Navajo. Navajo și albi s-au luptat pentru terenurile de pășunat din Canionul Bonito de lângă Fort Defiance, situat în ceea ce este acum partea de est a statului Arizona. Indienii Navajo își lăsaseră caii să pască pe aceste pășuni timp de secole, dar noii veniți doreau și ei aceste terenuri pentru caii lor. În 1860, soldații americani au măcelărit mai mulți cai Navajo, ceea ce i-a determinat pe Navajos să jefuiască turmele armatei pentru a-și reface pierderile. Atacul albilor asupra cailor Navajo l-a forțat pe Barboncito să ia măsuri. Barboncito a condus o mie de oameni la Fort Defiance. Eforturile mari ale lui Barboncito aproape că le-au adus fortul, dar el și echipa sa de războinici au fost alungați de armata americană în Munții Chuska.

***

Gerard Malanga

Mercedes de Acosta *

Cunoștea aproape pe toată lumea și iubea aproape pe toată lumea,
inclusiv pe Stravinsky, și a fost foarte neînțeleasă.
Și-a re trăit viața nu din notițe, ci din memorie.
Să-l luăm pe Fitzgerald, de exemplu,
aruncându-se cu capul în jos
pe un întreg etaj pe scări,
pentru ca apoi să concluzioneze: "Totul mergea
prea calm în acea zi și a simțit că are nevoie de un pic de emoție."
Întotdeauna plimbările pe dealurile de la Hollywood sau în Midi
aduc trecutul care ne prinde din urmă.
Întotdeauna locul potrivit la momentul potrivit, chiar și cu telefonul sunând.
Vântul care sufla pe Croisette** în întuneric.
Se spune că ea a introdus pantalonii la Hollywood.
Se spune că iubea pisicile.
Se spune că sincronizarea ei era impecabilă.

---

* Mercedes de Acosta (1 martie 1892 - 9 mai 1968) a fost o poetă, dramaturgă și romancieră americană. Deși nu a reușit să obțină distincție artistică și profesională, Acosta este cunoscută pentru numeroasele sale aventuri lesbiene cu personalități celebre de pe Broadway și de la Hollywood, printre care Alla Nazimova, Isadora Duncan, Eva Le Gallienne și Marlene Dietrich. Cea mai cunoscută relație a fost cea cu Greta Garbo, cu care, în 1931, a început o

poveste de dragoste sporadică și volatilă. Memoriile sale din 1960, *Here Lies the Heart*, sunt considerate parte a istoriei gay în măsura în care fac aluzie la elementul lesbian din unele dintre relațiile sale.

** Orașul Cannes evocă viziuni ale apelor azurii strălucitoare, ale palmierilor care se leagănă, ale plajelor frumoase și ale strălucirii și farmecului locului de joacă al celor bogați și faimoși. În concordanță cu această imagine, principalul bulevard de coastă, emblematica Croisette, întruchipează tot ceea ce este snob și luxos, o ancoră pentru cele mai prestigioase adrese de pe Riviera Franceză. Dar originea acestui splendid bulevard este diametral opusă identității sale hedoniste actuale. La Croisette, la începuturile sale umile, a fost cândva un loc foarte spiritual. Iar indiciul se află în numele său.

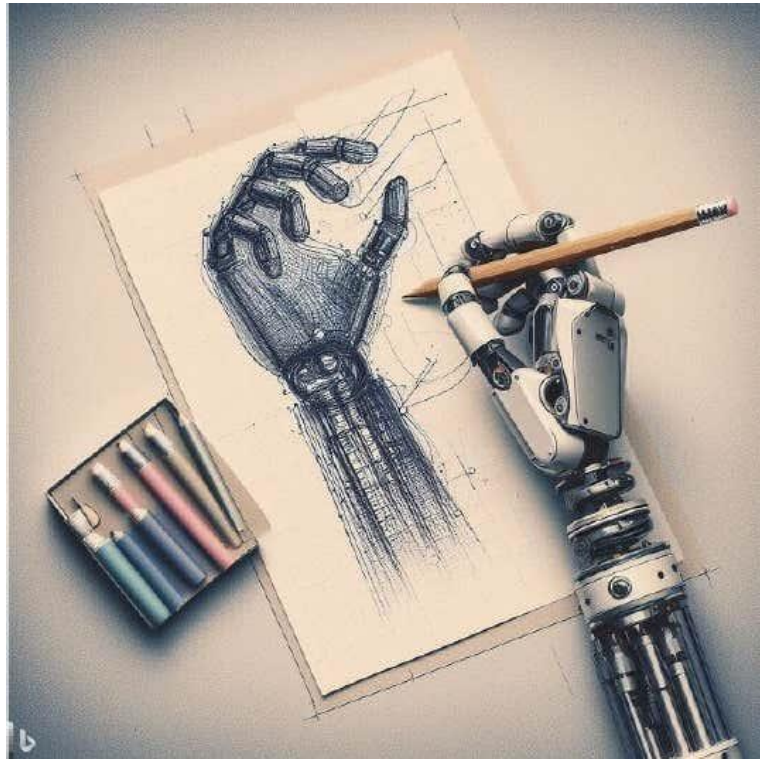
Marina Tsvetaeva

SEPARAREA

Știu, știu
Că pământul e fermecat...
Această sculptură
Cupa fermecată...
Nu mai este a noastră
Decât este aerul
Decât stelele
Decât cuiburile
Suspendate în zare.

Știu, știu eu
Că are un stăpân.
Și totuși, ca un turn
un Vultur se ridică
Înalt
Cu aripa ta și
Fură această cupă.
De pe buze reci și roz
Ale lui Dumnezeu.

-1921

Alberto Ríos

Caii, care nu există

Forma puternică de potcoavă a gurii unui cal
Dinții lui, așezați ca un mâner de valiză.

Și felul în care o mușcătură, exact în acest fel, îl trage:
Vino aici, unde îți spun eu. Așa

O gură de cal, și astfel felul lui de a fi, frânt
Caii aceia care nu mai aleargă de-a lungul depărtărilor

Distanța vizibilă de pe o autostradă din Tucson însetați
oprindu-se pentru apă, realizând unul din acele tablouri

Pe care camerele de locuit le poartă ca pandantive. Acele tablouri
Prea ireale, de care se râde și se arată cu degetul

Și astfel și acești cai trebuie să fie ireali,
Un tablou prost, de nota trei

Un iaz cu apă maronie. Păsări, două feluri.
Iarba prea verde-primăvara a venit anul acesta,

Și munții de apă prea albaștri, prea multe nuanțe,
În depărtare. Și așa sunt, toate acestea,

Cum spun copiii, ca un vis,
Râzând cu poftă de cât de bine le părea pentru moment.

Khadijah Queen

Sezonul de durere

Bunica mea stătea în capul mesei sale de stejar. Într-o după-amiază de 1 Mai și, într-o pauză, s-a întors spre mine și mi-a spus- toți oamenii pe care i-am cunoscut sunt morți. Când a rostit aceste două cuvinte, am știut, am simțit că inima mea în lume își pulsa sângele prin camere subțiri. Mereu graba întrerupe corpul pe care nu l-am făcut, dar el continuă să respire cumva & funcționez până când nu mai pot, iar în noaptea dinaintea morții ei, am simțit ușurarea spiritului ei, și la fel când a murit mătușa mea cu un an înainte. Încă le mai spun celor care sunt în doliu SUNT AICI - un ecou al absenței mamelor , iar noi am rămas împreună de această parte a necunoașterii, îngrămădiți ca și cum am arunca cărămizi în toate anotimpurile finite pe care le avem și pe care le vom petrece fără ele. Împotriva propriei mele vieți. Îmi doresc ceață, dimineața devreme. În schimb, anii imprevizibili continuă să se golească.

**

Judita Vaičiūnaitė

Noaptea de septembrie

... Și numărul nostru în hotel - treisprezece
(dorul fiind distribuit în mod egal).

Păturică de puf.

În sertar - o Biblie îngălbenită. Plouă.

Plouă pe ceasul din hol.

Șterg oglinda rotundă,
acoperită de o lună plină și afumată.

Se umple de ploaie străzile
această noapte de septembrie mă ridică
într-un ascensor de altădată.

Noaptea se sfârșește, timpul se rupe.

Și străzile încrucișate se contopesc în imagini întortocheate.

E atât de trist, parcă pentru Laponi

Cerbii lor înghețați încep să arate ca niște stele.

(În vis, mâinile mele îți înfășoară gâtul,
foarte ușor, delicat.)

**

Bărbatul al cărui faringe era rău

Wallace Stevens

Perioada anului a devenit indiferentă.

Mucegaiul verii și zăpada care se adâncește

Sunt amândouă la fel în rutina zilelor

Sunt prea mut în ființa mea pitită.

Vântul care însoțește solstițiile
Sufală pe obloanele metropolelor,
Nu trezește nici un poet în somn, și cântă
Ideile mărețe ale satelor.

Maladia cotidianului...

Poate că, dacă vara ar veni vreodată să se odihnească
Și să se prelungească, să se adâncească, să se liniștească, să se mângâie
Prin zile ca niște oceane în obsidian

pline în noaptea de mijloc de vară, cu orizonturi pline de flăcări;
Poate, dacă iarna ar putea pătrunde odată
Prin toate violeturile sale până la ultima tentă,
Persistând sumbru într-o ceață de gheață;

Poate că, la rândul lor, ar putea deveni mai puțin difuze
Din mușegaiuri să scoată un miros mai curat
Și să rostească noi oracole ale frigului.
S-ar putea. S-ar putea. Dar timpul nu va ceda.

**

David Ray

Două scene de fermă

I

La fermă, aceasta a fost ora
Frunzele de curmal japonez sunau ca fierul
Sau ca sunetul unei uși de protecție care se trânteste.
S-a răspândit pe două mile lungi pe deal.
Dincolo de strune, pe lângă vacile leneșe.
Până la ținta urechii unde se rătăcea băiatul,
bătând cu bățul lui proaspăt pe cărare.
Sau poate că strigătul bătrânului l-a surprins
Într-un pârau cu castori, unde ierburi lungi pieptănau
noroii. Cerbii de asemenea îngăduiau să alunece pe burtă,
Îndurând binecuvântările reci ale preoților vicleni și ale castorilor
Care ridicau apele sus peste un spate nerăbdător.

II

Băiatul își ridică privirea din rândurile lungi de porumb,
Speriat. Îl vede pe bătrân ca și cum ar fi sunat un corn.
O, de ce se teme el de bunicu-său
Cenușiu în soarele ce-ncepe, dincolo de bucelele de mătase?
Doar că acel om ar putea să-l deranjeze
Să se aplece și să-i spună cum fug anii,
Delicați și zglobii ca poneiul lui cel palid.

Devi S. Laskar

Luând poezia de la poet

Dacă ți-aș spune că nu au evacuat
liceul după ce a adus
Ceasul? Dacă el și ceasul au așteptat în
biroul directorului
până când a venit poliția? Te uiți la mine
ca și cum aș fi declanșat alarma de incendiu,
sau am țipat într-un teatru aglomerat. Tu
crezi că pot șterge arma
din mâinile acelui tânăr cu vesta de
Kevlar care își îndreaptă pușca de asalt spre mine?
Durerea ta ar scădea? Ai
dormi mâine? Dacă aș șterge
hanoracul? Să anulăm magazinele cu alcool?

Să institui stingerea pentru toți bărbații adulți.
după ora 8 p.m.? Știați că acel copil
iubea caii, mânca Skittles, mergea la
tabăra de aviație? Ce se întâmplă
Dacă aș șterge la miezul nopții albastrul, lumea
albastră? Să-i iau băiatului trecerea de pietoni
prin care încearcă să prindă un
autobuz? Ce albastru să fie? Primul sau

al doilea? Ultimul lucru pe care îl auziți la radio
înainte de a face piure
un alt buton? Dacă nu ar fi existat nici o plăcere
să fumezi, să furi, să furi? Dacă Sandy și-ar folosi telefonul?
Îi rostesc numele, îi canonizez gândul
viețile negrilor contează. Ce se întâmplă dacă îmi ridic
vocea? Dacă nu mă opresc din vorbit?
Dacă nu mai răspund?
Atunci îți va fi dor de mine?

Bhanu Kapil

Diptic

I.

Imaginați-vă un labirint abandonat, bicefal, străjuit de leziuni. Noroiuos.
Imaginați-vă o fotografie presată pe un perete umed. O imagine se dezvoltă timp de
aproximativ două secunde înainte ca cineva să o arunce la gunoi, confundând-o cu un
ambalaj.

Fotografia pălește, apoi se retrage, apoi se estompează, ca sifonul pe o pată.

Îmi amintesc un os, întoarcerea înotătorului vizibilă prin propria mea piele întinsă.

În priză.

În fotografie.

Da, așa.

Electricitatea, care nu se va naște niciodată și care nu a murit niciodată, a venit din altă
parte și apoi a fost captată.

Este volatilă.

Are o structură legală.

Nu există o legendă.

Miroase.

Câteva întrebări:

E o copilărie?

Este un altar?

Mănâncă această fotografie.

Nu e nimic de prelucrat.

II.

Nu aveam telefon.

Nu aveam radio.

Nu aveam un frigider.

Țineam cadavrele timp de trei zile, pentru că atât îi lua mesagerului să alerteze rudele, mergând pe jos.

Puneau cadavrele pe malul râului.

Când a murit tatăl tatălui meu, toată lumea a fost în doliu.

De dincolo de râu, oamenii au venit cu bușteni pentru a pune pe rugul lui.

Sunt mândru că a fost atât de iubit.

Nu aveam mașină.

Nu aveam televizor.

L-am iubit pe olar.

Jumătate din trupul lui în cuptor.

Stăteam la fereastra dormitorului meu și mă uitam la el.

Vino aici. Vrei să mergi cu mine să luăm lutul?

Mama nu m-a lăsat.

Lutul era în șanțul mare dintre noi și pădure. După ploaie, olarul a așteptat ca șanțul să se ude. Avea șapte măgari. Pe fiecare măgar erau câte doi saci, plini cu lutul creat de ploaie.

Aștepta ca lutul să se usuce, apoi îl aducea acasă.

Îl așteptam, agățată de fereastră.

Ce vei face cu lutul?

O să fac lămpi mici. Vino să-ți arăt.

Nu, mama nu mă lasă.

Nu a existat nicio persoană care să mă urască.

Olarul avea un frate artist.

În fiecare an, ne picta casa.

Casa strămoșească.

Sora lui venea să-l ajute. Ea mă iubea. Mi-a spus: "Vino să mă vizitezi în colonia de cizmari. O să-ți dau rodii.

I-am spus: "Mami, vreau să merg.

Mama a spus: "Nu, acolo se omoară animale", dar eu m-am dus cu prietenul meu, fără să țin cont de dorința ei.

Am vrut să merg.

Pe drum, am văzut un copac plin de fructe.

Am luat o bucată. O piersică necoaptă.

Nu-l văzusem pe fermier, care fuma narghilea sub un copac din apropiere. Și-a aruncat pipa, și-a luat toiagul și m-a urmărit, strigând: "Am să-i spun bunicului tău ce fată teribilă și obraznică ești!".

Am fugit spre colonia de cizmari.

Sora artistului era acolo și mă aștepta.

Căsuța ei era atât de curată. Pereții erau făcuți din lut și argilă și acoperiți cu desene de fluturi albi.

Dădeai cu degetele (înmuiate în vopsea) pentru a face efectul de fluture.

Casa mirosea a piei de animale. La urma urmei, cum altfel să faci o pereche de pantofi?

A apărut o farfurie de gutui.

Dulce!

Aveam cinci ani.

Îmi amintesc totul.

Dar eu nu-mi pot aminti nimic.

După aceea...

Partea II-a

POEȚI EVREI

John Hollander, explică faptul de ce majoritatea oamenilor înțeleg prin cultura evreiască americană este la fel de ciudat, pentru că, ei sunt împovărat de restricția imagistică americană, care impune ceea ce Emerson numea a vorbi în "cuvinte dure". Prima întrebare dificilă este: "Ei bine, acești poeți evrei americani scriu poezie evreiască americană?". Această întrebare este ea însăși înșelătoare. Care dintre poeți scriu poezii cu conținut evreiesc?" sau "Care poezii reflectă experiența evreiască?". Termeni ca aceștia nu înseamnă mare lucru pentru poeți și poate chiar mai puțin pentru criticii literari serioși.

La urma urmei, oare tot ceea ce trăiește un evreu - chiar și apostazia - nu poate fi o "experiență evreiască"? În orice caz, noțiunea de "conținut" în poezie, conceptul ciudat de marxist al literaturii care "reflectă" condițiile societății, este o noțiune destul de anevoioasă în ceea ce privește interpretarea literaturii. În plus, poezia preia întotdeauna concepte de acest gen și le reinterpretează: Dacă un poem care "reflectă" evenimentele lumii înseamnă ceva serios și complex, un poet adevărat va reinventa acel concept de reflectare în fiecare poem pe care îl scrie, va crea o formă nouă și unică de oglindă deformatoare. La fel și cu noțiunea de "conținut": De obicei, aceasta este invocată doar în contrast cu o noțiune precum "forma". Poate exista o formă evreiască și un conținut gentilic? Sau viceversa? Nu este vorba doar de faptul că poeții moderni evrei sunt niște outsideri, ci mai mult de faptul că ambii poartă povara unui sentiment absolut inexplicabil al propriei identități și al propriei istorii.

Robert Friend

1913-1998

Despre Robert Friend

Robert Friend a fost unul dintre cei mai influenți poeți și traducători de limbă engleză din Israel în secolul XX și a fost un pionier al literaturii gay. Născut în Brooklyn, New York, în familia unor imigranți evrei ruși, Friend a dezvoltat un interes timpuriu pentru poezie, publicând un poem la vârsta de 14 ani într-o revistă idiș pentru copii. Friend a obținut o diplomă de licență la Brooklyn College, un masterat la Universitatea Harvard și un doctorat la Universitatea Ebraică și a studiat, de asemenea, la Universitatea Cambridge.

ULTIMUL AN

Acesta este ultimul an.

Nu va mai fi altul, dar natura fără inimă
pare să se înduioșeze.

Niciodată un soare de iarnă
nu a revărsat atât de multă lumină,
niciodată atâtea vâsle
nu au îndrăznit să înflorească
atât de devreme.

Aerul este strălucitor, ascuțit.

Niciodată nu am respirat atât de mult, atât de mult.

Revista de versuri

Deci, mergând acasă, și iarăși trădat de iubire,
cel mai singur, cel mai bătut în acel eșec,
întorcându-se mereu la voce, la casă, la oră -
și la elanul nervos care zornăie deasupra capului.

DORINȚA

Stând în picioare când ziua cade pe podul Manhattan
timpul se sfârșește într-o bruscă grabă de întuneric,
luminile atârnă la marginea lumii. Acest moment este
cel static pe care ni l-am dorit, căsătoria perfectă:
seara palidă și apa palidă se întâlnesc,
vaporul legănat pe valuri, pescărușul peste valuri,
pământul și marea încuiate în liniște în dragoste:

Contrariile ating echilibrul care este pacea:
cald și rece nu se mai ciocnesc, umed și uscat;

mâna asupritoare cade în penitență
pe umărul muncitorului, în această clipă
iubirea e nemuritoare.

Astfel, în lumina pe jumătate a unei lumi ireale,
aproape că ne lăsăm convinși de vocea morții,
vântul de toamnă cu vocea răgușită convinge frunzele.

Poduri

Odihnindu-ne seara pe cheiul părăsit
am văzut podurile urcând pe cerul întunecat,
o ascensiune curajoasă. Am simțit atunci liniște
nu de mister, ci de bucuria profundă
că speranța era acolo.

Nimic din ceea ce însemnau fabricile nu putea să ne asalteze,
nici lanurile de grâu arse, nici fumul gros care se lăsa.

Viețile noastre erau ca aceste poduri,
făcându-și drum
peste această noapte de teroare și disperare.

ISTORIE

Ce era umbra soarelui? și, privind în sus,
am văzut titlurile brusc grele sub cer ;
se mișcau, rupeau rândurile, se învârteau, și acum un val
se prăvălea peste noi, înghițind restaurantul Brooklyn:
Italienii au intrat în ultimul oraș etiopian.

A scăzut; și soarele liniștit de pe tacâmuri
și-a reluat traseul istoric al vieții sale,
troleibuzul a bătut clopotul, chelnerița
a venit cu comanda, radioul a plâns din nou.

Când ne-am uitat la ceasul rece de pe perete,
am văzut că era secolul al XX-lea.

David Lehman

David Lehman (născut în 1948) este poet, scriitor de non-ficțiune și critic literar american, fondator și editor al seriei The Best American Poetry. A fost scriitor și jurnalist independent timp de cincisprezece ani, scriind pentru publicații precum Newsweek, The Wall Street Journal și The New York Times. În 2006, Lehman a fost editor pentru noua carte Oxford Book of American Poetry. A predat și a fost coordonator de poezie la The New School din New York City până în mai 2018

Anii prezidențiali

1. În clasa a șasea

Eisenhower va merge în America de Sud

Și doamna Goldman va scrie pe tablă,

"Urmăriți diseară reportajele C.B.S. despre călătoria lui Ike
și scrieți un raport."

Iar ea îi va spune "Ike".

În prima vară în care am mers la țară

Și am auzit numele Eisenhower și Stevenson,
Și stăteam acolo lângă vechiul Chevrolet verde
Căutând un bungalow de vacanță
Văzând semnele
Și numele Eisenhower și Stevenson
Și am întrebat-o pe mama mea care e mai bun
Și ea a spus "Stevenson."

Și apoi, în noaptea alegerilor din 1956
Eu și sora mea aveam o cameră comună
Și ne culcam devreme
Și nu am știut cine a câștigat până a doua zi dimineață.
Și mama ne trezește pentru școală.
Și sora mea întreabă cine a câștigat
Iar mama zâmbește și spune că nu, noi am pierdut.

2. Eu și Johnny, vărul surorii mele, stăm pe locurile din față.
din mașina care merge la unchiul meu Bert
Iar tatăl meu conduce nervos și atent

Iar Johnny vorbește pentru Israel.

Johnny avea o dragoste pentru Israel diferită de orice altceva.

Spunea că vrea să trăiască acolo.

A mers la facultate și a scris un eseu bun despre Israel.

Despre tot Israelul

Despre viața în Israel

Și a spus că atunci când Israelul a obținut independența

Erau bărbați adevărați bărbați

Bărbați mari și voinici care au luptat pentru ea.

El a spus că a fost groaznic ceea ce a făcut Eisenhower.

Vreau să știu mai multe despre "Eisenhower".

Și mă entuziasmez și spun Johnny Johnny Johnny

Pe umărul lui și-l întreb

Și îl întreb și el spune în sfârșit,

"Am spus doar că Stevenson ar fi fost mai bun pentru Israel."

În Rockaway Beach, într-o duminică din acea vară

În vara lui 1957, eu și tatăl meu ne-am dus la plajă

Și tatăl meu avea ziarul Times

Și un alt bărbat a cerut să vadă un articol

Și destul de repede au început o conversație.

Era vorba de Suez, de afacerile americane și de Eisenhower și dădeau din cap.

Și îmi amintesc că tata a spus

"Nu-l uita pe Dulles. E în parte și vina lui."

Tata tot repeta asta.

Când ne-am întors, ne-am dus la sinagogă

Și în fiecare sâmbătă, rabinul meu făcea o rugăciune în sinagogă

în engleză pentru guvern.

Și îi cerea lui Dumnezeu să-l protejeze pe președinte

Și îl menționa pe președinte pe nume.

Și în acei ani a strigat

"Președintele Statelor Unite, Dwight D. Eisenhower."

Cu o voce puternică de tunet

Îl pot auzi și astăzi.

3. În 1959, Ike a plecat în America de Sud

Iar eu am avut de scris un raport

Și Dodgers au bătut White Sox

În World Series, în mod surprinzător.

Iar eu mă uit rece la televizor și zâmbesc

și mi-am spus că acesta este primul campionat mondial
pe care îl trăiesc. Acum sunt destul de bătrân

ca să înțeleg ce se întâmplă și să apreciez

Și să trăiesc pentru echipa mea, Dodgers.

Și după ce am câștigat, m-am plimbat triumfător

Și am purtat o șapcă de baseball Los Angeles Dodgers.

Tot în acel an, John Kennedy a decis să devină președinte

Și s-a întâlnit într-o cameră într-o ședință crucială

Pentru a cuceri președinția doar prin cel mai bun război

Campania face oameni înrăiți. Și a vorbit cu oamenii

Și a făcut planuri și toți știau că el va fi președinte.

Am fost în Canada în vara convenției.

Tatăl meu a scris cărți poștale despre convenție.

Oamenii sperau că Stevenson va reuși,

Stevenson era un om bun.

Dar Kennedy a fost nominalizat și a zâmbit și a fost puternic

Și tatăl meu a spus că Kennedy cunoștea Biblia

într-un discurs frumos, citând din Isaia, într-un discurs de acceptare.

4. În campania de toamnă, Frank Sinatra

A cântat cântecul lui Kennedy pe melodii populare

În sediul de campanie din cartier.

Și pe holurile școlii profesorul meu de istorie a dansat

Și a intrat purtând o pălărie de paie

Cu numele Kennedy pe ea. El era un rabin

Și ne-a povestit câteva zile despre bunicul său

Care a inventat un anumit tip de test medical.

Cred că era testul de zgârietură.

În această zi a venit, s-a așezat și ne-a întrebat pentru cine suntem și de ce.

Toată lumea a trebuit să se ridice în picioare și să explice.

Și doar doi dintre noi au fost pentru Nixon. Eu m-am ridicat și am spus: "Sunt pentru Kennedy din mai multe motive".

În primul rând, este un democrat ca Roosevelt.

De asemenea, el este pentru drepturile civile, pentru ajutor extern, pentru securitatea socială

și pentru tineret. Și îl va face pe Adlai Stevenson secretar

de stat sau ceva de genul ăsta, și pe Chester Bowles de asemenea."

În săptămâna dinaintea alegerilor, rabinul meu în sinagogă

A vorbit în predică despre un om cu experiență.

M-am uitat la ceas. Trecuseră doar cinci ani până când

Rabinul meu a ținut o predică pe care nu o voi uita niciodată

Despre un om care a căzut cu fața la pământ și s-a ridicat răsând.

El era Eddie Cantor în mintea mea.

Și aveam sentimentul că Kennedy va câștiga.

În noaptea alegerilor i-am spus mamei mele

Și ea a spus, "Crezi că suntem în această epocă?"

5. În clasa a opta, cu profesorul meu de engleză cu față roșie
În yeshiva. Deși era yeshiva
Profesorul meu de engleză nu purta yamelka. Nu era evreu
Era irlandez. Și respira greu
A scris pe tablă "John F. Kennedy este președintele nostru."
Și pentru a preda gramatica și pentru a ilustra un nominativ predicativ
A citit propoziția cu voce tare
Și spune "John F. Kennedy... este președintele nostru".
O scriu, o propoziție îngrijită.

Bursa de Valori a luat un mare declin

Prietenul meu Sammy vine și spune
"Știu că ne îndreptăm spre o depresiune.
Tatăl meu spune că ne îndreptăm spre o depresie."
Eu spun că nu putem avea o depresiune pentru că
este prea puțin șomaj. Mergem pe jos pe stradă.

Sammy țipă sălbatic. Tatăl său este membru al
Clubului "Salvați-ne afacerea". "Ne îndreptăm spre o depresie,"
Spune: "Uitați-vă la bursă. Și nu-mi place deloc."

Am trecut la liceul Stuyvesant.

În prima zi, profesorul de economie
care era foarte greoi și distrat și...

Avea în birou 130 de pagini dactilografiate pentru
teza lui de masterat și le-a luat...
și le-a scăpat pe podea.

Murdare și în ordine dezordonată.

Și ne-a întrebat despre Kennedy care a redus prețul oțelului.

Larry, un băiat cu unghii lungi
care era republican, a fost pentru Rockefeller
Mergea cu mine acasă în fiecare zi cu metrourl
Se ridica și spunea: "Sunt împotriva."
Comaniile siderurgice au dreptul să crească prețurile
Pentru că nu au făcut-o de ani de zile

Și au dreptul să facă profit."

Profesorul citește teza și dă din cap.

Se uită în sus dând din cap. Se încruntă din priviri

Și apoi spune "nu" și mormăie despre inflație.

Și spune "nu, inflație, nu, ăsta e răspunsul corect".

Nu ăsta e răspunsul corect Nu.

6. Ziua în care Kennedy a fost ucis

a fost cu o zi înainte de meciul de fotbal Stuyvesant-Clinton.

A avut loc un miting în sala de spectacole

și antrenorul nostru, care era din Texas sau Oklahoma, a spus încet, cu atenție,

"Nu există cal care să nu poată fi înfrânt."

Între timp, jumătate din școală mărșăluia

Fifteenth Street până la Union Square și apoi până la

Forty Second Street și Fifth Avenue, iar unii au ajuns până la

Cincizeci și nouă, și defilau.

Strigând, "De Witt mănâncă rahat" până când au fost opriți.

de către polițiști.

Eu nu m-am dus. Am rămas la școală.

În ziua aceea aproape că m-am bătut

cu un tip de două ori mai mare decât mine, pe scări

Și el a râs de mine. Un prieten de-al meu

L-a oprit.

În engleză, șeful Departamentului de Fizică a mers

în cameră. A spus: "Cred că ești destul de mare..."

pentru a înțelege asta. Președintele a fost împușcat astăzi în Texas."

M-am ridicat în picioare. Nu am înțeles. Am spus "Ce"

Și mă gândesc: "Președintele a fost șocat astăzi în Texas.

El părăsește camera. Îmi cer scuze.

Am plecat mai devreme. Meciul cu Clinton se anulează.

Iar seria a fost întreruptă de atunci.

Profesorul meu de franceză mă așteaptă. Zâmbind, își mișcă picioarele

Își atinge dinții cu limba și se uită la mine.

Spune: "Există un zvon că Kennedy a fost împușcat.

Știi ceva despre asta?"

O săptămână mai târziu mă duc la bar mitzvah-ul vărului meu.

În Long Island, și am adus un catalog cu mine
de la Bernard Baruch School of City College.

Vreau să mă fac agent de bursă.

Afară bate vântul și mergem pe jos o milă sau mai mult.

Ca să ajungem la bar mitzvah

Și în timp ce merg, vorbesc cu mama mea

Și mă gândesc cu atenție la ceea ce voi spune.

Și-mi îngustez ochii.

Este un vânt rece și vântos la trei zile după Ziua Recunoștinței

Și îmi arăt cu degetul mare spre stomac și piept

Și îmi dau cu eșarfa pe față.

Și spun: "Și eu vreau să devin președinte".

7. Și acum mă plimb

După o întâlnire cu o fată pe care o plac foarte mult

Și e o noapte rece de februarie

Și mi-e frig
Și gheața de pe mașini e ca un dinte
Și nasul și urechile mele înfundate.
Ăsta e un oraș mic. Pot să traversez
Orașul ăsta într-o oră. Galopez pentru ultimele blocuri
Peste pod.

Mă gândesc la "Anii Eisenhower" și...
"Anii Kennedy" și compar
Toate costumele, cravatele, butonii de manșetă
Hainele, portretele, mormintele tuturor președinților.
Trec pe lângă toate reperatele, celebrele repere.
Locurile în care s-a scris istorie.
Și râd, dau din cap și scutur din cap.
Și-mi cobor capul și-mi plesnesc buzele.
Și mă pregătesc pentru întoarcerea acasă.

Și glumesc cu prietena mea și cu prietenii mei
Și mergem spre râu

Și privim cum se topește gheața
Și spun: "Și eu voi sfârși sub pământ".
Iar ei spun să nu spui asta.
Dar eu sunt serios, sfidător.
Mă uit la gheața din râu și spun,
"Cu toții vom sfârși sub pământ."

Orașul New York

Martie 1967

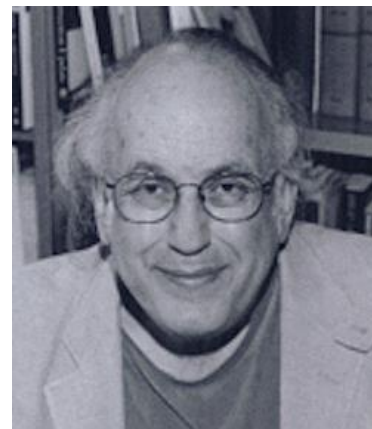

Poetul și criticul **Allen R. Grossman** ocupă o poziție unică în literele americane contemporane: deși influențat de modernismul și postmodernismul care au modelat atât de mulți poeți ai generației sale, Grossman nu s-a aliniat la nicio comunitate poetică. În schimb, poezia sa este adesea descrisă ca provenind din tradiția romantică modernă a poeziei lirice, iar el scrie într-un stil elevat, reflectând influența lui William Butler Yeats, Wallace Stevens și Hart Crane. Potrivit regretatului poet și critic Reginald Shepherd, "Grossman împărtășește ideea exaltată a romantismului și a modernismului înalt despre vocația poetului și despre puterea poeziei de a se angaja și de a cuprinde lumea pe picior de egalitate... Deși poezia sa nu este lipsită de ironie sau chiar de umor, Grossman nu este niciodată jenat sau ironic în legătură cu măreția pe care crede că poezia este capabilă să o facă aparentă, nici în legătură cu propriile ambiții de a se apropia de o astfel de măreție, deși, în opinia sa, atingerea ei este imposibilă: a scrie poemul perfect ar însemna să atingi sfârșitul poeziei." Un cercetător de marcă, cartea lui Grossman, *The Sighted Singer: Two Works on Poetry for Writers and Readers* (1992), pe care a scris-o împreună cu Mark Halliday, rămâne un fel de clasic cult al poeziei. Lucrarea abordează implicațiile filosofice ale poeziei lirice și expune propria înțelegere a lui Grossman despre natura adresării poetice.

Allen Grossman

Noțiuni de bază - Cum să duci copilul la culcare

Să duci copilul la culcare este o muncă îngrozitoare,
Să-l pui la culcare în furia aceea care nu vrea să doarmă.
Minciuna îmi putrezește în gât spunând: "O.K.
Există balsam în Galaad. Du-te la culcare.
Mierea generației ne-a trădat pe amândoi".
Și cu adevărat nu este o presupunere sălbatică a întunericului

Nici purpura vârfului Canaanului înecat în sânge.
Ci doar copilul meu spunându-și vorbele în pat.

Dacă nebunia mă va acoperi vreodată, contractul de călușar
Care acum nu mai e decât un giulgiu
Mă voi duce urlând în mormântul conștient
(Dumnezeu să-i ferească pe copii de puterea câinelui)
Urmează această notă spre trompa uterină
Trezit în pântecul din care m-am născut.

SUNT ÎN BABYLON PE MOARTE

Clopotul mă urmărește. E timpul să mor.
E ora când nimeni nu mai lucrează.
Simt cum timpul meu se umple de frunze ca o fântână uscată
Cu multe toamne peste ea, frunze pe care le las
să suspine în urechile copiilor mei.
Dușmanul meu cere un cântec,
dar eu nu cânt.
Lasă salcia să spună câți fii ai lor vor ucide fiii mei
Înainte de a uita Ierusalimul.
Eu nu plâng, deși clopotul mai bate și salcia atârnă deasupra.
E josnică hrană de prizonier udă cu lacrimile mele.
Sunt în Babilon pe moarte. În frunzele care acoperă
Femeile tăcute de lângă râul fricii mele
Și ura mea atârnă ca o harpă la care vântul va cânta.

**

DUREREA

Când Dumnezeu doarme, nu doarme oare Iubitul
în brațele Lui? Cum pot asculta atunci de durerea mea,
Fiind atât de îndrăgostiți? Și să plâng
Că e o mare sub stele? Este un păcat.

Marea, marea, marea. Cât de liniștiți sunt înecații
Îndoți de soare. Ce rece, ce liniște.
Și totuși sufletul se trezește, răsare ca o rană de pescăruș
În cețuri, flămând, puternic, foarte frumos.

Toate lucrurile se schimbă. Deja apa se întunecă.
Mi-e rău de dorul plânsului. Cerul se-ntunecă.
Deșeurile țărmlui oceanului, esențele sale îngrămădite,
lipiile care se agață, stelele vii întrebă când.

Se trezesc, se trezesc. Sâni ei, mâinile lui. Cine strigă:
"Somnul meu, dragostea mea, Trăiesc doar sub ochii tăi."?

[continuitatea cunoașterii]

Aracelis Girmay * & AG

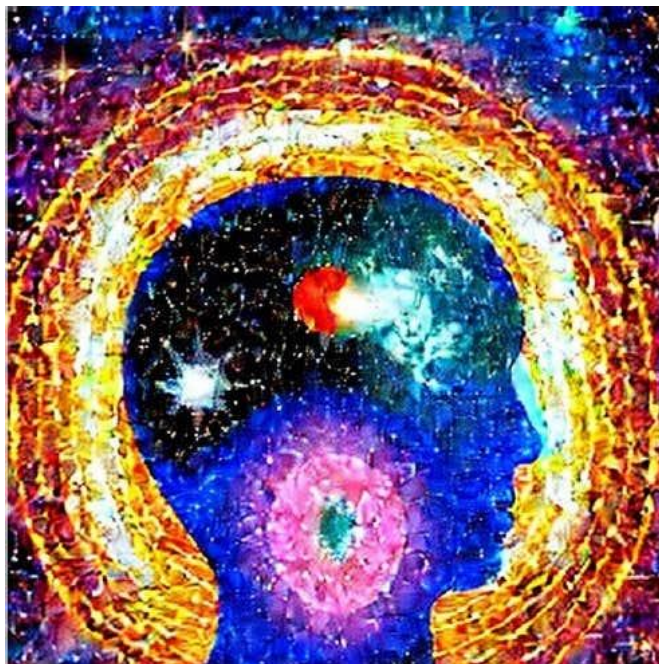
a continua să cunoști practicile și eforturile care fac posibile viețile noastre și mai posibile a continua cu un nume dar continuând să încerce spre alte zone a purta copilul spre florile asemenea lavandei iluminate repetitiv după furtună -toate săgețile rezistente cu structură trandafirii au fost toți o poartă pentru ca ei să se întâlnească a face cuvântul să înceapă cu sunetul din nou în minte o amintire pe care o hrănești și o ții pentru a adormi și a nu-i da drumul unui sunet care se simte chiț chiț - făceam o mică amuletă de curaj ancestral recitind bhanu kapil 1) zona vieții imposibile. Ca și cum, în această zonă, poetul ar putea: opri timpul. Și să performeze. Sau să se instaleze. Ceva ce oamenii mei mă tot obligau să pună înăuntru Dintr-un luminiș ei și-au dat mărturia pentru ca noi să ne mișcăm în acest unde cu mâinile căzute pe toba aia el este o serie de modele și improvizații de care îmi va fi dor îmi va fi mereu plâns pentru că unul a păstrat ceva timp creionul ei era ascuțit disciplina și ordinea chipul ei atât de chip atât de simultan un nor o poartă pe care și-a curățat mâinile și-a legat pantofii grei și zgâriați o pungă de hârtie cu făină pe tejgheaua din bucătărie o cutie de cafea galbenă o apă în pământ în timp ce undeva în adâncul ei muzica răsunată face un drum spre ea să o asculte cu ceva viață au adunat ceva putere știind de mult timp condiția audre lorde 2) scrie Desigur, femeile atât de împuternicite sunt periculoase aici la stat prin ea îmbolnăvite sunt și ele vii ar putea fi mai mult așa mamă ești una uneori potrivindu-se în flash-uri așa că aș închide de câteva ori ochii în jurul liniștii te voi face și pe tine spun să lăsăm apa să cadă peste capetele noastre acum lasă-mă să-ți cresc ceva la marginea acestei lumini violete și toate acestea.

---

* **Aracelis Girmay** (născută la 10 decembrie 1977) este poetă americană. Este autoarea a trei colecții de poezie, printre care *Kingdom Animalia* (2011), finalistă la *National Book Critics Circle Award for Poetry*.

1) Bhanu Kapil (născută în 1968) este poetă și autoare britanică, de origine indiană.

2) Audre Lorde (născută Audrey Geraldine Lorde; (1934- 1992, United States Virgin Islands, SUA) a fost o scriitoare americană, feministă, bibliotecară și activistă pentru drepturile civile. Ea s-a auto-descriș: „neagră, lesbiană, mamă, războinică, poetă”, care „și-a dedicat atât viața, cât și talentul ei creativ pentru a confrunța și a aborda nedreptățile legate de rasism, sexism, și homofobie.

Carl Rakosi

În ce sens sunt eu

În ce sens

Eu sunt eu
un observator minor
ca într-un vis
absorbit în interior,
un tânăr imberb.

fără explicații
îndepărtat și totuși prezent.
la acțiune
amintindu-mi ușor
de Prufrock... . .

o figură mică

abia perceptibilă
aparent fără vârstă.
îmi scapă.

Impulsul inițial

de a cânta
comprimat
într-o singură notă exultantă
izbucnește
din spațiul toracic,
vibrând de-a lungul
umerilor

în prezența
unui corp plin
feminitate,
ochii întunecați
în scena interioară,
părul lung
și negru,
doamna noastră întunecată,
înăuntrul curții.

Ea nu vorbește.
Ea nu are nume.
Motivul pentru care
prezența ei acolo
este necunoscută.

Un cioban,
vag asociat,
stă în picioare
la distanță
sub
un mesteacăn,
cântând la un flaut.
Dulceața
curge peste. . . .
de asemenea
din balanța

și poziția

fiecăruia,

contează

Niciunul nu se mișcă.

Scena nu este materie

care poate să pălească

sau să se diminueze.

Secretul ei durează

la fel de repede ca mine.

Ca în Giorgione

suspansul

este etern.

CARL RAKOSI

Timp pentru a ucide

un om și câinele său

ce distracție
urmărind crengi
în apă!

fete tinere pe bicicletă
în perechi și pantaloni scurți în carouri.

un vânt atât de ușor
e un vânt atât de puternic de
spatele ți se furnică

un lac blând

Soarele fierbe
în centru,
radiază zona

pentru om
și se așează

un tampon de vindecare
peste ceafă

un avion mic și plat
ca un model de hârtie.
răcnește în spate
scena virgiliană.

un bătrân
își înclină pălăria de paie
pentru a face umbră
ochilor,
își trage firul de pește
și merge mai departe
spre un nou loc

bietul mic
păduche de lemn
se târăște
pe muchia scoarței
pentru a-și salva viața

**

Josef Brodsky

Iosif Alexandrovici Brodsky a fost înjurat și persecutat de oficialitățile din Uniunea Sovietică, dar comunitatea literară occidentală l-a lăudat ca fiind unul dintre cei mai buni poeți din această țară. Versurile sale erau caracterizate de un spirit ironic și de un spirit de independență înflăcărată. Din momentul în care a început să le publice - atât sub numele său, cât și sub numele de Joseph Brodsky - a stârnit mânia autorităților sovietice. De asemenea, a fost persecutat pentru că era evreu. A fost judecat pentru "parazitism", iar o transcriere de contrabandă a acestui proces a contribuit la aducerea sa în atenția Occidentului, deoarece le-a răspuns anchetatorilor săi cu un idealism curajos și articulat. Brodsky a fost condamnat la o instituție psihiatrică sovietică, iar mai târziu a petrecut cinci ani în Arkhangelsk, un lagăr de muncă din Arctica. Un protest public din partea intelectualilor americani și europeni a contribuit la eliberarea sa anticipată. Forțat să emigreze, s-a mutat în 1972 în Michigan, unde, cu ajutorul poetului W.H. Auden, s-a stabilit la Universitatea Michigan din Ann Arbor ca poet rezident. A predat apoi la mai multe universități, printre care Queens College din New York și Mount Holyoke College din Massachusetts. A continuat să scrie poezii, scriind adesea în limba rusă și traducându-și propria operă în limba engleză, iar în cele din urmă a câștigat Premiul Nobel pentru opera sa. Temele sale predominante au fost exilul și pierderea și a fost lăudat pe scară largă pentru stilul său obsedant de elocvent.

În multe privințe, Brodsky a trăit ca un exilat înainte de a-și părăsi țara natală. Tatăl său își pierduse o poziție de rang în marina rusă pentru că era evreu, iar familia trăia în sărăcie. Încercând să scape de imaginile mereu prezente ale lui Lenin, Brodsky a renunțat la școală și a pornit o educație autodidactă, citind clasici literari și lucrând în diverse locuri de muncă neobișnuite, inclusiv asistând un medic legist și un geolog în Asia Centrală. A învățat engleza și poloneza pentru a putea traduce poemele lui John Donne și Czesław Miłosz. Poezia sa

proprie a exprimat caracterul său independent cu o originalitate admirată de poeți precum Anna Akhmatova.

Potrivit unui recenzent din Times Literary Supplement, poezia lui Brodsky "este religioasă, intimă, deprimată, uneori confuză, uneori conștientă de martiriu, uneori elitistă în opiniile sale, dar nu constituie un atac la adresa societății sau ideologiei sovietice, cu excepția cazului în care retragerea și izolarea sunt interpretate în mod deliberat ca fiind un atac: desigur, ele pot fi și, evident, au fost." Potrivit unui recenzent din Time, expulzarea poetului din Rusia a fost "punctul culminant al unei inexplicabile răzbușări a poliției secrete împotriva lui, care durează de peste un deceniu". Brodsky a spus: "Pur și simplu m-au dat afară din țara mea, folosind problema evreiască drept scuză." Vânzarea a ajuns pentru prima dată la capătul unui proces la Leningrad în 1964, când Brodsky a fost acuzat că a scris "baliverne" în loc să facă o muncă cinstită; a fost condamnat la cinci ani de muncă silnică. Protestele artiștilor și ale scriitorilor au ajutat la eliberarea sa după 18 luni, dar poezia sa a fost în continuare interzisă. Israelul l-a invitat să emigreze, iar guvernul l-a încurajat să plece; Brodsky a refuzat însă, explicând că nu se identifica cu statul evreu. În cele din urmă, oficialii ruși au insistat ca el să părăsească țara. În ciuda presiunilor, Brodsky i-ar fi scris lui Leonid Brejnev înainte de a părăsi Moscova, cerându-i "o oportunitate de a continua să existe în literatura rusă și pe pământ rusesc".

Poezia lui Brodsky poartă urmele confruntărilor sale cu autoritățile ruse. "Brodsky este cineva care a gustat o pâine extrem de amară", a scris Stephen Spender în New Statesman, "iar poezia sa are aerul de a fi fost măcinată între dinți. (...) Nu trebuie să se presupună că este un liberal, sau chiar un socialist. El se ocupă de adevăruri neplăcute, ostile și este un realist de tipul cel mai puțin reconfortant și confortabil. Tot ceea ce ai vrea să crezi că ar trebui să gândească, el nu gândește. Dar el este absolut sincer, profund religios, neînfricat și pur. Iubește, dar și urăște."

Deși ne-am putea aștepta ca poezia lui Brodsky să fie în esență de natură politică, nu este cazul. "Temele recurente ale lui Brodsky sunt preocupările tradiționale, ba chiar atemporale ale poeților lirici - omul și natura, dragostea și moartea, ineluctabilitatea angoasei, fragilitatea realizărilor și atașamentelor umane, prețiozitatea momentului privilegiat, "irepetabilul". Tenorul poeziei sale nu este atât de apolitic, cât antipolitic", a scris Victor Erlich. "Păcatul său cel mai grav nu a fost "disidența" în sensul propriu al cuvântului, ci o înstrăinare totală și, în general, liniștită și nedemonstrativă, de ethosul sovietic."

Brodsky a dezvoltat relația dintre poezie și politică în prelegerea sa Nobel, "Uncommon Visage", publicată în revista Poets & Writers. Arta îl învață pe scriitor, spunea el, "intimitatea condiției umane. Fiind cea mai veche, precum și cea mai literală formă de întreprindere privată, ea încurajează în om... sentimentul unicității sale, al individualității sau al separativității - transformându-l astfel dintr-un animal social într-un "eu" autonom... O operă de artă, de literatură în special, și un poem în special, se adresează unui om tete-a-tete, intrând cu el în relații directe - fără intermediari".

În plus, literatura indică o experiență care transcende limitele politice. Brodsky a observat: "Limba și, probabil, literatura sunt lucruri mai vechi și mai inevitabile, mai durabile decât orice formă de organizare socială. Repulsia, ironia sau indiferența adesea exprimată de literatură față de stat este în esență reacția permanentului - mai bine zis, a infinitului - împotriva temporarului, împotriva finitului. ... Adevăratul pericol pentru un scriitor nu este atât de mult posibilitatea (și adesea certitudinea) persecuției din partea statului, cât posibilitatea de a se trezi hipnotizat de trăsăturile statului care, fie că este monstruos sau că suferă schimbări în bine, este întotdeauna temporar."

Brodsky a continuat spunând că scrisul creativ este un exercițiu esențial al libertății individuale, deoarece scriitorul trebuie să facă multe judecăți și alegeri estetice în timpul procesului de compoziție. El a subliniat: "Tocmai în acest ... sens ar trebui să înțelegem remarca lui Dostoievski, potrivit căreia frumusețea va salva lumea, sau credința lui Matthew Arnold că vom fi salvați de poezie. Probabil că este prea târziu pentru lume, dar pentru omul

individual rămâne întotdeauna o șansă. ... Dacă ceea ce ne deosebește de ceilalți membri ai regnului animal este vorbirea, atunci literatura - și poezia, în special, fiind cea mai înaltă formă de locuțiune - este, ca să o spunem pe șleau, scopul speciei noastre."

Chiar mai convingătoare decât relația dintre poezie și politică este relația dintre scriitor și limba sa, susținea Brodsky. El a explicat că prima experiență pe care o are scriitorul atunci când ia în mână un stilou pentru a scrie "este... senzația de a cădea imediat în dependență de limbaj, de tot ceea ce a fost deja rostit, scris și realizat în el". Dar realizările trecute ale unei limbi nu îl afectează pe scriitor mai mult decât sentimentul vastului său potențial. Brodsky a adăugat: "Există momente în care, prin intermediul unui singur cuvânt, al unei singure rime, scriitorul unui poem reușește să se regăsească acolo unde nimeni nu a fost vreodată înaintea lui, mai departe, poate, decât și-ar fi dorit el însuși. ... După ce a experimentat o dată această accelerare... se cade în dependență de acest proces, așa cum alții cad în dependență de droguri sau de alcool."

În concordanță cu aceste opinii, poezia lui Brodsky este cunoscută pentru originalitatea sa. Arthur C. Jacobs, în *Jewish Quarterly*, a remarcat că Brodsky este "cu totul aparte de ceea ce se consideră a fi curentul principal al versurilor rusești". Un critic din *New Leader* a scris: "Dezlănțuirea zgomotoasă și retorica atitudinală a problemelor publice sunt de prisos pentru viziunea morală a lui Brodsky și în contradicție cu meșteșugul său. La fel ca toți marii poeți lirici, Brodsky se ocupă de imediat, de specific, de ceea ce a cunoscut și simțit în interior, de luciditatea observației accentuată și definită de gândire."

Deși mulți critici au fost de acord că Brodsky a fost unul dintre cei mai buni poeți ruși contemporani, unii au considerat că traducerea în limba engleză ale poeziei sale sunt mai puțin impresionante. Comentând traducerea lui George L. Kline din *Selected Poems*, Joseph Brodsky, Stephen Spender a scris: "Aceste poeme sunt impresionante în limba engleză, deși ești nevoit să-ți imaginezi virtuozitatea tehnică a rimei strălucitoare din originale. ... Nu ți se permite niciodată să uiți că citești o versiune de mâna a doua." În *A Part of Speech*, Brodsky

a adunat munca mai multor traducători și a adus modificări la unele dintre versiunile englezești în încercarea de a reda caracterul originalelor. Stilul personal al lui Brodsky rămâne oarecum evaziv în această colecție datorită efectelor subtile pe care le obține în originalul rusesc, a observat Tom Simmons în Christian Science Monitor. Brodsky, a spus el, "este un poet cu o viziune dramatică, dar delicată - un om cu un simț al înălțimii din ce în ce mai întunecate a vieții umane. Dar în niciun caz poezia sa nu este plictisitor de eterică. ... El poate înfățișa cu aceeași claritate un moment luminos sau o perioadă de suferință aparent fără scop".

De asemenea, Erlich a considerat că unele dintre versurile din Poezii alese sunt "tensionate sau tulburi", dar că Brodsky, în cele mai bune momente ale sale, avea "originalitatea, incisivitatea, profunzimea și măiestria formală care marchează un poet major". Czeslaw Milosz a considerat că trecutul lui Brodsky i-a permis acestuia să aducă o contribuție vitală la literatură. Scriind în New York Review of Books, Milosz a declarat: "În spatele poeziei lui Brodsky se află experiența terorii politice, experiența înjosirii omului și a creșterii imperiului totalitar. ... Mi se pare fascinant să-i citesc poemele ca parte a întreprinderii sale mai largi, care nu este altceva decât o încercare de a fortifica locul omului într-o lume amenințătoare." Această întreprindere l-a conectat pe Brodsky la tradițiile literare ale altor timpuri și culturi. Erlich a concluzionat că "bogăția și versatilitatea darurilor sale, vivacitatea și vigoarea inteligenței sale și legătura tot mai intimă cu tradiția literară anglo-americană sunt de bun augur pentru supraviețuirea sa în exil, ba chiar pentru dezvoltarea sa creativă ulterioară".

Exilul a fost întotdeauna dificil pentru Brodsky. Într-un poem, el a descris un scriitor exilat ca fiind unul "care supraviețuiește ca un pește în nisip". În ciuda acestor sentimente, Brodsky a fost în mare parte indiferent de schimbările politice radicale care au însoțit căderea Uniunii Sovietice. El i-a spus lui David Remnick, pe atunci de la Washington Post, că aceste schimbări erau "lipsite de interes autobiografic" pentru el și că loialitatea sa era față de limba sa. În Detroit Free Press, Bob McKelvey a citat declarația lui Brodsky dintr-o scrisoare: "Aparțin culturii ruse. Mă simt parte din ea, componenta ei, și nicio schimbare de loc nu poate

influența consecința finală a acestui lucru. O limbă este un lucru mult mai vechi și mai inevitabil decât un stat. Eu aparțin limbii ruse".

Cu puțin timp înainte de moartea sa, în 1996, Brodsky a finalizat *So Forth*, o colecție de poezii pe care le-a scris în limba engleză, sau pe care le-a tradus el însuși din poezii scrise în limba rusă. *So Forth* a fost considerată inferioară celor mai bune lucrări ale lui Brodsky de mai mulți critici, inclusiv de Michael Glover, care în *New Statesman* a descris colecția ca fiind "mai mult un eșec decât un succes". Glover a simțit că prea des Brodsky "cade într-un fel de argotism de spadasin, un fel de musculatură brută care, în cel mai rău caz, se citește ca un doggerel jenant". Cu toate acestea, alții au găsit *So Forth* puternic, cum ar fi recenzentul de la *Publishers Weekly* care a numit-o "o colecție uimitoare a unui scriitor capabil să amestece cerebralul și senzualul, politic și intim, elegiac și comic. ... Moartea lui Brodsky este o pierdere pentru literatură; ultima sa colecție de poeme este cea mai bună consolare pe care o putem cere."

Collected Poems in English, publicată postum, este o colecție definitivă a operei traduse de Brodsky și a operei sale originale în limba engleză. Este "dramatică și ironică, melancolică și fericită", a scris Donna Seaman în *Booklist*. Ea a susținut că acest volum "va rămâne ca unul dintre tururile de forță ale secolului XX". *Collected Poems in English* este "o carte extrem de reușită, abilă și amuzantă, cu un talent pentru exploatarea bogăției limbajului și cu un miez profund de tristețe", în opinia lui Judy Clarence din *Library Journal*. Ea surprinde sentimentul caracteristic al lui Brodsky de "a se da la o parte și de a privi nedumerit" la viață, potrivit lui Sven Birkerts din *New York Review of Books*. Birkerts a concluzionat: "Brodsky a atacat lumea cu toată intensitatea și și-a zbatut percepțiile în linii care vibrează în mod corect cu ceea ce li se cere să țină. Nu există nicio voce, nicio viziune, nici pe departe asemănătoare".

**

Constanța

JOSEPH BRODSKY

Constanța este o evoluție a propriei locuințe în
un gând: o continuare a unui paralelogram sau a unui dreptunghi
prin mijloace - așa cum ar fi spus Clausewitz...
de voce și, în cele din urmă, de materia cenușie.
Ah, micșorată la dimensiunea unui salon de celule cerebrale.
cu un abajur, un dulap în "slavonă", un dulap în
Glorie" în stil "slav", patru scaune cu tocuri, o canapea, un pat, o noptieră cu
sticlute de medicamente lăsate acolo în picioare ca
un kremlin sau, mai bine zis, un Manhattan.
Să mori, să abandonezi o familie, să pleci pentru totdeauna,
să schimbi emisferele, să lași noi ovale
să fie pictate în pătrat - cu atât mai mult
volubilă va insista celula cenușie
pe măsurătorile sale reale, cerând
sacrificii zilnice din partea noului loc,
de la mobilier, de la silueta în galben.
rochie galbenă; în cele din urmă, de la propria persoană.
Un păianjen se delectează cu umbrirea mai ales a celui de-al cincilea colț.
Evoluția nu este o specie
adaptarea unei specii la un nou mediu, ci amintirile proprii.
triumfului amintirilor asupra realității, ihtiozaurul care tânjește.
pentru amoebă, vertebrele slăbite ale unui tren.
care tronează în întuneric, trecând cochilii de midii, bine închise pentru noapte, cu
cu conținutul fără coloană vertebrală, înmuiat și învelit în perle.

24 decembrie 1971

JOSEPH BRODSKY

Pentru V.S.

Când vine Crăciunul suntem cu toții magi.
La băcănie toți alunecăm și ne împingem.
Unde o cutie de halva, cu aromă de cafea,
este cauza unui val de asalt uman
de către o mulțime încărcată cu pachete:
fiecare cu regele lui, cu cămila lui.

Pungi de nailon, pungi de transport, conuri de hârtie,
șepci și cravate, toate răsucite în lateral.
Miros de vodcă, de rășină și de cod,
mandarine portocalii, scorțișoară, mere.
Inundații de fețe, niciun semn de drum.
spre Betleem, închisă de viscol.

Și purtătorii de daruri moderate
sar în autobuze și blochează toate ușile,
și dispar în curțile care se deschid,
deși știi că nu e nimic înăuntru:
nici o fiară, nici un leagăn, nici ea,
în jurul capului căreia strălucește un nimb de aur.

Goliciune. Dar numai gândul la asta
aduce lumini ca și cum ar fi apărut de nicăieri.

Irod domnește, dar cu atât mai puternic cu cât este,
cu cât e mai sigur, cu atât mai sigură e minunea.
În constanța acestei relații
se află mecanismul de bază al Crăciunului.

Asta se sărbătorește pretutindeni,
pentru că venirea lui împinge mesele împreună.
Nu se mai cere o stea pentru o vreme,
ci un fel de bunăvoință atinsă de har
se vede în toți oamenii de departe,
iar ciobanii și-au aprins focurile.

Zăpada cade: nu fumegă, ci sună
coșuri de fum pe acoperiș, fiecare chip ca o pată.
Irod bea. Fiecare soție își ascunde copilul.
Cel care vine este un mister: trăsături
nu sunt cunoscute dinainte, inimile oamenilor pot
să nu-l deosebească repede pe străin.

Dar când curenții de aer prin ușă dispersează
ceața groasă a orelor de întuneric
și o siluetă în șal se dezvăluie,
atât un nou-născut cât și Duhul Sfânt.
În sinele tău te descoperi; te holbezi
spre cer, și e chiar acolo:

o stea.

Steaua Nașterii

JOSEPH BRODSKY

În anotimpul rece, într-o localitate obișnuită cu căldura mai mult decât la frig, la orizontalitate mai mult decât la munte,
un copil s-a născut într-o peșteră pentru a salva lumea;
a suflat așa cum numai în deșerturi iarna suflă, la orizont.

Lui, toate lucrurile i se păreau enorme: sânul mamei sale, aburul din nările bouului, Caspar, Balthazar, Melchior - echipajul de magi, cadourile lor îngrămadite lângă ușă, întredeschisă.
El nu era decât un punct, iar un alt punct era steaua.

Cu strălucire, fără să clipească, prin paloarea palidă, rătăcită nori, pe copilul din iesle, din depărtare...
din adâncul universului, de la capătul opus, steaua...
privea în peșteră. Și asta era privirea Tatălui.

**

Lewis Meyers

Mergând la Chicago

Pentru tot ce pot face,
Un ultim hambar, întunecat ca un calup de tutun de mestecat,
se destramă în găuri de veverițe. Apoi
Amurgul își ridică ceața și greierii dintr-un câmp larg de tulpini.
Mă bâjbâi și strig
Tatălui meu (m-am întors, copil fiind, într-un dormitor întunecat)
Să-mi aducă apă. Aud
Doar rugina care mănâncă mașinile agricole.

Doamne, zic, sunt cutremurat;
Salteaua asta de pământ Nu sare nici un gândac.
Eu dormeam pe valuri. Acum trag un pui de somn
Unde cad într-o pășune de mărunțișuri.
Furnicile scuiă în acest vânt;
O tuse ascuțită se retrage ca să descoasă porumbul:
Salvează-mi coaja de mine însumi?

Dar a plecat cu o conservă încălzită
"S-a prăbușit pe un pat de frunze
Pe un câmp, lângă un triaj de marfă.
A adormit după ce a binecuvântat
Ceva public și papal, bere și steaguri în tribune.

Mă așez să mă gândesc până se trezește.

Îndepărtate coșuri cu miile...
De fabrici de război
toată noaptea își ard deșeurile.

Peter Berger *

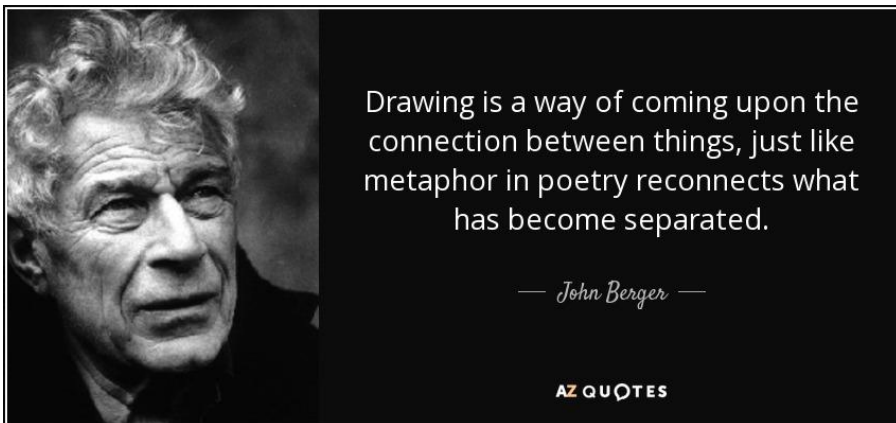
O vedere din DELFT

În acel oraș,
dincolo de apă
unde totul a fost văzut
și cărămizile sunt prețuite ca niște vrăbii,
în acel oraș ca o scrisoare de acasă
citită iar și iar într-un port,
în acel oraș cu biblioteca sa de țigle
și adresele sale amintite de Johannes Vermeer.
care a murit îndatorat,
în acel oraș de peste apă
unde morții fac recensământul
și nu există camere libere
pentru că privirea lui le ocupă pe toate,
unde cerul așteaptă
să primească vestea unei nașteri,
în acel oraș care se revarsă din ochi
celor care l-au părăsit,
acolo
între două clopote ale dimineții,
când se vinde pește în piață
și hărțile de pe pereți
arată adâncimea mării,
în acel oraș
mă pregătesc pentru sosirea ta.

Orașul

Acest oraș este excepțional.
A fost construit pe verticală
și nu este așezat pe pământ.
A crescut ca iedera pe un zid.
Noi, cei care locuim în el,
mergem în sus și în jos
cu ușurința unor centipede.
În unghi drept față de câmpie și mare
trăim pe pereții unui puț.
Un râu curge între străzile noastre
ca ploaia pe o scoarță de copac

* **John Peter Berger** (1926 - 2017) a fost un critic de artă, romancier, pictor și poet englez. Romanul său *G.* a câștigat Premiul Booker în 1972, iar eseuul său despre critica de artă *Ways of Seeing*, scris ca acompaniament al serialului BBC cu același nume, a avut o mare influență. A trăit în Franța timp de peste cincizeci de ani.

Partea a III-a

Scriitoare anglo-evreice în secolele XX și XXI

Silvia Pellicer, traducere și note-AG

Înainte de Primul și al Doilea Război Mondial: Voci în căutarea identității

Chiar și înainte de secolul XX, o serie de scriitoare anglo-evreice au jucat un rol important în literatura victoriană. Autoare precum **Amy Levy** (1861-1889), **Grace Aguilar** (1816-1847), **Emily Marion Harris** (1844-1900) și **Lily Montagu** (1873-1963) au făcut parte integrantă din dezvoltarea romanului evreiesc (Valman, 2014). Femeile poete anglo-evreice care au urmat tradițiile surorilor **Marion și Celia Moss-Grace Aguilar**, **Amy Levy**, **Katie Magnus** (1844-1924), **Alice Lucas** (1851/2-1935) și **Nina Salaman** (1877-1925) - au abordat construcția unei identități literare feminine anglo-evreiești din perspective diverse, cum ar fi cea a evreilor sefarzi în cazul lui Aguilar, a evreilor de origine germană în cazul lui Magnus sau chiar cea a unei evreice lesbiene în cazul lui Levy.

British art historian and prize-winning author Anita Brookner, London, 1987

La începutul secolului al XX-lea, **Naomi Jacob** (1889-1964, Yorkshire) a fost o autoare deosebit de prolifică și deschisă la minte. Ea a scris saga de familie, în principal pentru un public din clasa muncitoare, combătând antisemitismul anilor 1930 și contravenind stereotipurilor de gen, de clasă și rasiale. Unele dintre cele mai populare romane ale sale au fost *The Founder of the House* (1930) și *The Gollantz Saga* (1935-1958). Recent, romanul *Barren Metal* (1936) a primit o recunoaștere reînnoită datorită principiilor sale antirasiste, care au contribuit la contracararea "hegemoniei rasiale a culturii britanice în anii interbelici" (Tylee 2006, 45). Scris în 1936, acest roman a denunțat antisemitismul din Marea Britanie între Primul și Al Doilea Război Mondial prin combinația inteligentă de melodramă, romantism și convenții comice. În plus, Jacob l-a folosit ca o platformă pentru a-și exprima alianța cu feminismul social prin crearea unei protagoniste feminine care subminează stereotipurile patriarhale, opunându-se în același timp nazismului.

Alte scriitoare importante din această perioadă sunt **Gladys Bronwyn Stern** (1890-1973, Londra) și **Lily Tobias** (1887-1984, Swansea). Stern a scris numeroase romane, piese de teatru, piese autobiografice și lucrări de critică literară, dar cea mai importantă lucrare a sa este seria *The Matriarch*. Aceste cărți, inspirate de propria familie, descriu familii evreiești bogate din Europa de Est și Rusia care s-au stabilit în Anglia și au suferit consecințele prăbușirii economice din anii 1930. Tobias, fiica unor imigranți evrei polonezi, a reflectat propriul sentiment de înstrăinare, alături de trecutul său intercultural, în lucrări precum *Casa mamei mele* (1931) și *Tube* (1935), unde cititorii pot găsi ecouri ale opiniilor sale politice. A fost o activistă pentru cauze precum sufragiul, pacea și sionismul. S-a alăturat primei Fundații a Femeilor Sioniste din Marea Britanie și apoi Organizației Internaționale a Femeilor Sioniste, înființată în 1920. Angajamentul ei față de cauza sionistă a fost cel care a determinat-o să se mute în Palestina împreună cu soțul ei în anii 1930.

Al Doilea Război Mondial, Holocaustul și urmările lor: Poveștile Kindertransportului și construcția sinelui autobiografic feminin anglo-evreiesc

Deși unii dintre autorii de dinainte de război au continuat să se dezvolte după cel de-al Doilea Război Mondial, perioada imediat următoare Holocaustului a fost în mare parte una de tăcere și obscuritate pentru scriitorii evrei, care au avut nevoie de timp pentru a se gândi înainte de a vorbi despre ororile pe care poporul evreu le-a îndurat. O excepție a fost **Betty Miller** (1910-1965), o scriitoare evreică irlandeză de ficțiune literară și non-ficțiune ale cărei romane au fost scrise și plasate chiar înainte, în timpul și imediat după cel de-al Doilea Război Mondial. Lucrări precum *Adio Leicester Square* (1941), *De partea îngerilor* (1945) și *Moartea privighetorii* (1948) portretizează viețile clasei de mijloc engleze în timpul acestui conflict armat și prezintă laturile conflictuale ale identității feminine și evreiești. Aceste romane se învârt în jurul problemelor de apartenență și identitate, explorând limitele dintre ceea ce înseamnă să fii un insider și un outsider într-o anumită cultură și descriind dificultățile de a obține o identitate coerentă din punct de vedere al rasei, genului și clasei, cu atât mai mult atunci când aceste lupte identitare au loc în vremuri de criză și nesiguranță.

O serie de scriitori postbelici au ajuns în Anglia prin intermediul Kindertransportului, prin care Marea Britanie a oferit refugiu între 1938 și 1940 la 10.000 de copii, majoritatea evrei, din Germania nazistă și Europa Centrală. Scriitori din Kindertransport, precum **Karen Gershon (1923-1993)**, **Lore Segal (1928-)**, **Gerda Mayer (1927-2021)** și **Lotte Kramer (1923-)**, s-au luptat cu anxietatea, vina și frica, cauzate de experiențele traumatizante ale separării, înstrăinării și pierderii familiei la o vârstă foarte fragedă. Scrierile lor, în mare parte autobiografice, se învârt în jurul poveștilor de evadare și supraviețuire și oferă un spațiu fructuos pentru "a ridica noi întrebări cu privire la flexibilizarea limitelor reprezentării Holocaustului" .

După pogromul Kristallnacht din 9 noiembrie 1938, **Karen Gershon** și surorile sale au fost trimise din Germania în Marea Britanie cu un Kindertransport. Deși nu avea încredere în limba engleză, Gershon a fost prima autoare din acest grup care și-a publicat experiența personală a Kindertransportului, mai întâi cu colecția de poezii *The Relentless Year* (Anul necruțător) în 1959 și apoi sub forma unei autobiografii colective cu *We Came as Children* (Am venit ca copii) în 1966. Toate operele sale, inclusiv *The Fifth Generation* (1984) și *Lesser Child* (publicată postum în 1994), se concentrează pe figura evreului din diaspora prin rememorarea propriilor experiențe ale autoarei. Gershon s-a mutat în Israel împreună cu familia sa după Războiul de Șase Zile (1967), dar la începutul anilor 1970 s-a întors în Anglia, unde și-a consolidat mai departe cariera de scriitoare.

As a young girl, Karen Gershon (1923 – 1993) was sent from Nazi Germany to England on the Kindertransport.

Gerda Mayer a fugit din Praga în Anglia prin intermediul Kindertransportului în 1939, când avea 11 ani. A început să scrie poezii de la o vârstă foarte fragedă, mai întâi în germană și apoi în engleză; a publicat numeroase volume de poezii, iar lucrările sale au apărut în mai multe antologii. Cele mai multe dintre creațiile sale reflectă asupra Kindertransportului și sunt preocupate de migrație, exil, Holocaust, (dis)continuitate generațională și pierdere. Spre deosebire de Gershon, stilul lui Mayer este destul de simplu, iar ea folosește inteligent ironia pentru a aborda probleme traumatizante.

Enciclopedie: Literatura evreiască a secolului XXI scrisă de femei din SUA

Poeta **Lotte Kramer** s-a născut în Mainz, Germania, în 1923. Kramer a venit în Anglia cu unul dintre ultimele Kindertransporturi și a trebuit să facă față pierderii părinților săi în ghetoul polonez Piaski în 1942. Trauma acestei pierderi, împreună cu sentimentul de alienare, au făcut-o să păstreze tăcerea cu privire la experiențele sale dificile din copilărie până la publicarea primei sale colecții de poezii în 1979. De atunci, colecțiile sale - unele dintre cele mai reprezentative fiind *Family Arrivals* (1981), *The Desecration of Trees* (1994) și *Black Over Red* (2005) - au fost impregnate de imagini de instabilitate, ruptură și fragmentare.

Poezia ei experimentală este în concordanță cu propria ei "explorare lirică interioară a exilului" (Gilbert 2013, 60), care se realizează prin acumularea de imagini ale pierderii și tranzitivității, precum și de metafore care simbolizează exilul, străinătatea și traumele reprimite.

Deși nu au fost salvate de Kindertransport, autoarele polonezo-britanice **Janina David** (n. 1930) și **Kitty Hart-Moxon** (n. 1926) sunt supraviețuitoare ale Holocaustului care au scris lucrări autobiografice pătrunzătoare. David a îndurat condiții de viață precare în ghetoul din Varșovia din 1939 până în 1943; ea a supraviețuit, dar părinții ei nu au supraviețuit. S-a mutat la Paris și în Australia înainte de a se stabili în cele din urmă în Marea Britanie, unde a devenit o memorialistă de pionierat în domeniul Holocaustului; cartea sa *Square of Sky* (1964) este o descriere fascinantă a vieții din Varșovia în timpul războiului. Moxon a petrecut doi ani în lagărul de concentrare de la Auschwitz-Birkenau, începând cu vârsta de 16 ani. Ea și mama ei au emigrat în Marea Britanie, unde și-a dedicat viața pentru a aduce Holocaustul în atenția publicului prin celebrele sale memorii *I am Alive* (1961) și *Return to Auschwitz* (1981). Scrierile lui David și ale lui Hart-Moxon au fost urmate în anii 1980 și 1990 de multe alte memorii care relatează povești personale și colective ale evreilor despre pierderea și supraviețuirea în timpul nazismului.

Elaine Feinstein la Tel Aviv

Elaine Feinstein citind la Festivalul Internațional de Poezie Haar din Tel Aviv, 2010

Din anii 1960 până în anii 1980: Femeile anglo-evreiești își regăsesc vocile din exil

Scena literară britanică a anilor 1960 și 1970 a fost caracterizată de un angajament față de modernism (stil artistic apărut ca răspuns la schimbările socio-politice majore de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, care a însemnat inovație, experiment, simbolism și individualism) și de negarea esteticii realiste, ceea ce a dus la o tendință importantă de ficțiune experimentală. Generația de scriitori britanici care a apărut în anii 1960 și 1970, printre care **John Fowles, Anthony Burgess, A.S. Byatt, Gabriel Josipovici, B.S. Johnson și Christine Brooke-Rose**, a asigurat legătura dintre modernism și postmodernism în Marea Britanie. Cei mai mulți dintre acești scriitori au fost influențați de existențialismul francez în încercarea de a recupera o dimensiune metafizică a experienței umane în creațiile lor. Acești autori au crescut în timpul celui de-al Doilea Război Mondial și au ajuns la maturitate în anii 1960, un context postbelic care le-a influențat dorința de a crea noi lumi prin intermediul imaginației și care i-a determinat să împărtășească un interes pentru natura conștiinței umane. Ca și predecesorii lor moderniști, acești scriitori britanici au căutat un nou tip de ficțiune, care să se concentreze pe reprezentarea vieții interioare a individului. În acest context, scriitorii evrei britanici de după război, care au trecut prin migrația forțată și s-au luptat pentru a-și găsi o identitate stabilă în noua lor casă, au început să exploreze evreitatea în operele lor, concentrându-se pe viața interioară a unor personaje evreiești traumatizate sau diasporice și bazându-se pe experimentul formal și pe fragmentare. Acest lucru a fost ca un ecou al alienării pe care au suferit-o ca supraviețuitori ai Holocaustului și/sau exilați evrei.

Spre deosebire de Statele Unite, unde evreii americani au reușit să se conecteze cu trecutul noii lor țări și să se bucure cu mai multă libertate de multiculturalitatea lor, evreii britanici au fost în mare parte văzuți ca spectatori ai unei culturi străine. Monoliticul britanic contrasta cu Statele Unite ca națiune de imigranți caracterizată de un profund sentiment de mobilitate, iar majoritatea scriitorilor evrei britanici au fost conștienți de aceste diferențe. De exemplu,

Linda Grant, în *When I Lived in Modern Times* (2000), o înfățișează pe personajul Evelyn Sert reflectând asupra acestor aspecte atunci când spune: "Eram un copil evreu într-o țară în care, spre deosebire de America, nu aveam nicio contribuție pe care să o pot aduce la făurirea identității naționale". De asemenea, în Războiul de după, **Anne Karpf** se simte invidioasă pe evreii care au reușit să facă parte din cultura americană (2008). Aceste diferențe explică de ce scriitoarele evreice americane, reprezentate de pioniere precum **Cynthia Ozick și Grace Paley** și urmate de **Pearl Abraham, Allegra Goodman, Tova Mirvis, Rebecca Walker și Linda Pastan**, printre altele, au început să abordeze mai devreme decât omologii lor britanici chestiuni mai complexe legate de rasă, sexualitate, gen, etnie și fluiditatea identității în Statele Unite. Cu toate acestea, trebuie avut în vedere faptul că tensiunea dintre afirmarea de sine și renunțarea la sine este "un subiect esențial atât în literatura evreiască britanică, cât și în cea americană" (Brauner 2001, 29).

Bernice Rubens (1923-2004), născută la Cardiff, de origine ruso-evreiască, a avut o vastă operă ficțională care se concentrează în mare parte pe tema familiei. Ea și-a explorat întotdeauna trecutul evreiesc și a încercat să încorporeze noțiunea de diasporă în opera sa. Figura copilului geniu se află în centrul celor mai cunoscute romane ale lui Rubens, *Madame Sousatzka* (1962) și *The Elected Member* (1969), distins cu Booker Prize. Deși nu tratează în mod explicit Holocaustul, acesta se află sub poveștile sale în scenariile claustrofobe, în stilul lor simbolist și în provocarea normelor culturale atât evreiești, cât și englezești, prin crearea unor personaje care nu pot fi ușor clasificate ca subiecți pur evrei sau britanici și care subminează stereotipurile care le sunt atribuite de obicei. De exemplu, personajul principal din *The Elected Member*, Norman, fiul unui rabin foarte cunoscut în East End din Londra, se rupe de toate clișeele așteptate de la el ca copil evreu genial și prodigios, atunci când se dovedește a fi un dependent de droguri și bolnav mintal la patruzeci de ani, ca urmare a faptului că a fost crescut într-o familie disfuncțională.

Enciclopedia: Scriitori din Anglia victoriană

Asemenea lui Rubens, **Anita Brookner** (1928-2016), născută în Anglia din imigranți evrei polonezi, a ales și ea familia ca subiect principal. Romanele ei sunt construite în jurul unor personaje posedate de amintiri obsedante. Deși rareori s-a referit în mod explicit la evreitate sau la Holocaust, ea a introdus aceste subiecte în mod indirect. La fel ca Brookner însăși, majoritatea personajelor sale sunt copii sau nepoți ai exilaților evrei europeni, iar trecutul lor evreiesc joacă un rol central în construirea identității lor. Această relație tulburătoare cu amintirile Holocaustului reflectă faptul că generațiile

ulterioare de supraviețuitori ai Holocaustului acționează adesea ca destinatari ai amintirilor traumatice și diasporice ale strămoșilor lor, prin tăcerile sau poveștile lor repetitive, și ai memoriei colective a Holocaustului. Astfel, deși tânjesc să stabilească o legătură solidă cu predecesorii lor, ei tind să se simtă înstrăinați de rudele lor. Ei se luptă să se simtă legați de experiențele dificile de pierdere, migrație și excludere ale strămoșilor lor, întrucât ei înșiși nu au fost martori la acestea. Acest lucru este evident mai ales în cărțile *Brookner Latecomers* (1988), *A Family Romance* (1993) și *The Next Big Thing (SUA: Making Things Better, 2002)*. Brookner, alături de **Bernice Rubens, Elaine Feinstein, Maisie Mosco și Claire Rayner**, s-a numărat printre cei mai productivi scriitori evrei în cadrul așa-numitului gen al "saga de familie" (Tylee, 2006). Aceste romane de tip "saga de familie" urmăresc, de obicei, o familie evreiască din Marea Britanie de-a lungul mai multor generații. Aceste familii sunt

portretizate ca fiind într-o stare de anxietate în perioada de după Holocaust și ca fiind legate de valorile tradiționale, care devin o povară pentru femeile evreice. Familia poate apărea fie ca o scenă de conflict generațional, fie ca o sursă de continuare fericită.

Micheline Wandor (n. 1940, Londra) este o scriitoare, conferențiară și muziciană engleză ai cărei părinți au fost emigranți evrei ruși la începutul secolului XX. Wandor a fost puternic implicată în Mișcarea de Eliberare a Femeilor încă de la sfârșitul anilor 1960, după cum o dovedește succesul colecțiilor sale de eseuri *The Body Politic* (1972) și *Once a Feminist* (1990). Principalele sale interese de cercetare sunt muzica și teatrul, fiind cunoscută mai ales pentru poezia, dramaturgia și spectacolele sale muzicale. Scrisul ei a fost influențat în primul rând de moștenirea sa culturală evreiască, de interesul său pentru istoria engleză și de tradiția biblică, precum și de principiile sale feministe, după cum demonstrează colecția polifonică de povestiri *False Relations* (2004).

Lynne Reid Banks (n. 1929, Londra), ale cărei cărți au dat glas personajelor dezmoștenite și diasporice încă din anii 1950, a fost un pionier în rândul generației sale. Banks este cunoscută mai ales pentru contribuțiile sale la literatura pentru copii, cum ar fi populara serie *The Indian in the Cupboard* (1980-1998). Romanele sale, printre care *The L-Shaped Room* (1960), *Children at the Gate* (1968) și *Maura's Angel* (1984), descriu experiențe întortocheate legate de viața la periferie, bazându-se probabil pe propriile sale experiențe de migrație în Canada la începutul celui de-al Doilea Război Mondial și de viață într-un kibbutz israelian înainte de a se întoarce în Anglia în anii 1970. *Children at the Gate* folosește forma jurnalului pentru a dezvălui povestea unei femei pe jumătate evreice, Gerda, care trăiește într-o stare de autodistrugere. Gerda a suferit mai întâi pierderea fiului ei, iar apoi pierderea sentimentului de apartenență la o națiune sau la o țară - speranța de care s-a atașat atunci când a migrat în Israel după acest eveniment traumatizant. Ciocnirea tradițională dintre arab și evreu este descrisă în termeni antagoniști în acest roman, iar acest antagonism crește pentru acele personaje care nu aparțin unei rase pure și care devin, astfel, inadaptați. De fapt, această

problemă devine mai relevantă în timpul șederii Gerdei în kibbutz, locul în care i se reamintește în mod constant de ciudățenia ei.

Leila Berg (1917-2012, Salford) a fost în principal o autoare de cărți pentru copii, jurnalistă și specialistă în educația copiilor, după cum reiese din lucrarea sa nonliterară *Children's Rights* (1971). Influența faptului că a crescut într-o familie de medici evrei, într-un cartier de imigranți evrei din Salford, poate fi observată în lucrarea sa autobiografică *Flickerbook* (1997), în care folosește un amestec de genuri, combinând imagini, însemnări din jurnal, înregistrări istorice, cântece și altele, pentru a revedea copilăria sa traumatizantă și intrarea în viața adultă în perioada de dinainte de război și în cea de război.

Muriel Spark (1918-2016, Edinburgh) a fost o aclamată scriitoare experimentală de ficțiune, poezie și critică literară. Statutul de scriitoare evreică al lui Sparks a fost dezbătut; ea a declarat întotdeauna că era doar parțial evreică, dar unele documente istorice demonstrează că era evreică în totalitate. Primul ei roman, *The Comforters* (1957), a apărut abia la vârsta de 40 de ani, dar apoi a devenit o scriitoare extrem de prolifică. Spark a publicat 21 de romane, trei volume de povestiri, o colecție de poezii, precum și câteva piese de teatru și lucrări pentru copii - o cantitate vastă de lucrări de înaltă calitate, care i-au adus titlul de Doamnă a Ordinului Imperiului Britanic în 1993. Luptele sale interne cu identitatea evreiască sunt cele mai proeminente în lucrări precum *The Mandelbaum Gate* (1965), în care experimentează cu probleme evreiești atât din punct de vedere tematic, cât și formal, într-un mod sprinten și tulburător. Plasat în 1961, anul în care a avut loc procesul Eichmann în Israel, romanul prezintă o eroină pe jumătate evreică care, la fel ca autoarea însăși, este profund afectată de aceste evenimente și care își pune la îndoială evreitatea pe tot parcursul narațiunii. Poarta Mandelbaum simbolizează divizarea orașului Ierusalim în acea perioadă, precum și criza de identitate internă suferită de protagonistă, care a fost citită și ca un alter ego al lui Spark.

Printre poeții evrei proeminenți din această generație se numără **Elaine Feinstein** (1930-2019, Bootle) și **Ruth Fainlight** (n. 1931, New York). Feinstein, o imigrantă ruso-evreiască din a doua generație, a fost, de asemenea, romancieră, dramaturgă pentru radio și televiziune și traducătoare. Importanța Holocaustului pentru construcția evreității sale este reflectată în toate operele sale, deși adesea în moduri subtile. În romane precum *Children of the Rose* (1974), *The Survivors* (1982) și *The Border* (1985) și în multiplele sale colecții de poezie, Feinstein a combinat atașamentul său față de tradiția literară engleză, în principal față de perioada romantică, cu descrierea experiențelor dislocate ale migrației și cu invocarea continuității oferite de moștenirea sa evreiască. Prin intermediul scrierilor sale, ea a încercat să transcende restricțiile impuse de cultura anglo-evreiască și să creeze spații artistice diferite. Pentru ea, atât evreitatea, cât și feminitatea întruchipează categorii întrepătrunse de alteritate pe care a încercat să le articuleze prin practicile sale literare. Astfel, ea a exprimat unele revendicări feministe, îndemnând femeile evreice să se îndepărteze de o cultură centrată pe bărbat și de rolurile feminine domestice și să îmbrățișeze oportunitățile oferite de pozițiile lor hibride și adesea marginale.

Eva Figes (1932-2012, Berlin), Judith Kerr (1923-2019, Berlin), Silvia Rodgers (1928-2006, Berlin) și Eva Tucker (1929-2015, Berlin) au avut origini germane și o experiență comună de exil cultural și lingvistic. Eva (Unger) Figes s-a născut în 1932 într-o familie de evrei germani asimilați care au fost forțați să emigreze în Marea Britanie în 1939. Pierderea traumatizantă a bunicilor materni în Holocaust, sentimentul de înstrăinare în Marea Britanie și experiența de a fi scriitor într-o societate patriarhală au influențat vasta sa carieră literară, care cuprinde treisprezece romane, trei lucrări (semi)autobiografice, patru lucrări critice, povestiri, piese de teatru pentru radio și televiziune, cărți pentru copii, lucrări traduse și eseuri literare. Stilul ei modernist complex caracterizează opere precum *Konek Landing* (1969) și *Ghosts* (1988), în timp ce fluxul de conștiință al unor personaje profund traumatizate este la apogeu în *Winter Journey* (1967) și *Days* (1974). Poziția lui Figes ca evreu născut în străinătate în Marea Britanie este clar ilustrată în lucrări autobiografice precum *Little Eden* (1978) și *Tales of Innocence and Experience* (2003). Manifestul ei *Patriarchal*

Attitudes (1970) a adus o contribuție importantă la mișcarea feministă din al doilea val, deoarece a oferit o analiză detaliată a diferitelor instituții socio-istorice care au consolidat valorile patriarhale în societatea occidentală și au relegat femeile într-o poziție secundară. Fațeta feministă a lui Figes ne amintește că majoritatea contemporanilor săi au fost, de asemenea, implicați într-un fel sau altul în cauza feministă. Astfel, ele au portretizat personaje în contradicție cu rolurile pe care societatea și familia evreiască le atribuiau și au creat protagoniste feminine puternice și complexe în romanele lor.

Judith Kerr a sosit în Marea Britanie în 1936 în circumstanțe similare cu cele ale lui Figes. A devenit celebră în special pentru activitatea sa de autoare de cărți pentru copii, cu cărți precum *The Tiger Who Came to Tea* (1968) și trilogia *When Hitler Stole Pink Rabbit* (1971; ecranizată în 2019), *Bombs on Aunt Dainty* (1975) și *A Small Person Far Away* (1978). Aceste trei cărți oferă perspectiva unui copil asupra perioadei de la ascensiunea nazismului până la Războiul Rece și experiența de refugiat german în perioada Holocaustului. Trilogia este încă folosită în școlile germane și britanice ca un instrument puternic pentru a aduce această perioadă istorică la viață pentru populația tânără.

Anii '90 și începutul secolului: Femeile anglo-evreiești care își îmbrățișează evreitatea și feminitatea

Înainte de anii '90, majoritatea scriitoarelor anglo-evreice se aflau la marginea canonului literar britanic; nu numai că ceilalți le excluseseră din el, dar multe dintre ele se îndepărtaseră și pe ele însele, deoarece nu se simțeau complet integrate în cercurile artistice britanice. Cu toate acestea, în anii 1990, multe scriitoare evreice au început să vorbească mai deschis despre identitatea lor evreiască tulbură și despre experiențele lor legate de Holocaust. Autoarele care au contribuit la acest "boom" al operelor evreiești britanice proveneau din medii diverse și aparțineau unor generații diferite, dar scrierile lor au multe trăsături comune. Cele mai multe dintre operele lor se referă la istoria celui de-al Doilea Război Mondial și a Holocaustului, care apare ca o prezență obsedantă, cu traume transmise de la o generație a familiei la alta. Operele lor prezintă semne evidente de extraneitate și ridică întrebări cu

privire la identitatea evreiască a protagoniștilor lor. De asemenea, ele prezintă un experiment formal, autorii expunându-și în mod deschis dificultățile personale de conectare cu experiențele traumatizante prin care au trecut rudele lor. Mai mult, chiar dacă scriitoare precum **Eva Figs și Michelene Wandor** erau deja figuri relevante în feminismul celui de-al doilea val din Marea Britanie în anii 1970, abia în anii 1990 majoritatea scriitoarelor anglo-evreiești au început să abordeze mai deschis problemele de gen în creațiile lor literare. În acest sens, **Judith R. Baskin** a afirmat că femeile evreice "participă adesea ca 'mame' în mai multe tradiții în același timp" (1994, 21), atât "femei într-o cultură dominată de bărbați", cât și evreice într-o societate creștină. Aceste argumente au fost susținute de feministe evreice contemporane care cer noi concepții despre femeia evreică atât în interiorul, cât și în afara cercurilor religioase. Ele s-au întrebat cum își pot asuma femeile evreice un rol care le exclude în mare măsură din sfera religioasă, dar care le atribuie responsabilitatea de a menține unită familia evreiască. Acest aspect cu două fețe al rolului femeii în cadrul societății evreiești transformă sfera familială în centrul luptelor femeilor evreice pentru a obține o viziune independentă despre ele însele. Nu este surprinzător, așadar, că familia ocupă un loc important în scrierile femeilor evreice din această perioadă.

Unele scriitoare, cum ar fi **Anne Karpf** (n. 1950, Londra), **Louise Kehoe** (n. 1949, Anglia), **Lisa Appignanesi** (n. 1946, Łódź), **Eva Hoffman** (n. 1945, Cracovia) și **Rachel Lichtenstein** (n. 1969, Londra), au continuat experimentul cu forma memorialistică inițiat în deceniile anterioare. Sociologul și jurnalista Anne Karpf și sora ei, Eve, au crescut ascultând poveștile părinților lor despre supraviețuirea Holocaustului. Relatările acestora au marcat viața lui Karpf atât la nivel personal, cât și profesional, iar aceasta și-a dedicat o mare parte din cercetare studiului Holocaustului. Cartea ei autobiografică liminară "Războiul de după" (1996) - o combinație de mărturie, istorie, politică, analiză psihologică și memorii - este punctul culminant al acestei lungi căutări personale și academice.

Louise Kehoe este o scriitoare născută în Anglia, de origine rusă-evreiască din partea tatălui său. Cea mai populară lucrare a sa este cartea de memorii *In This Dark House* (1995), care a câștigat National Jewish Book Award în 1995 și premiul Jewish Quarterly-Wingate din Marea Britanie în 1997. În această lucrare, Kehoe amestecă elemente ficționale, testimoniale, autobiografice și istorice, alături de scrisori, jurnale, poezii, cântece și fotografii. Memoriile sale din a doua generație acționează ca dispozitiv narativ pentru a explora biografia tatălui său, precum și istoria migrației familiei în Anglia în 1939 și transmiterea transgenerațională a traumei suferite de Kehoe și frații ei.

Scrierile **Lisei Appignanesi**, o scriitoare evreică britanico-canadiană și critic psihanalitic stabilită la Londra, explorează, de asemenea, memoria transgenerațională a Holocaustului. Născută în Polonia în 1946, Appignanesi s-a mutat în Franța, Canada și Marea Britanie, unde s-a stabilit în 1967, experimentând pericolele migrației și povara Holocaustului moștenită de la părinții ei. Memoriile sale de familie *Losing the Dead* (1999) au primit o atenție semnificativă la începutul mileniului; aceasta a exemplificat natura hibridă a majorității scrierilor sale, fiind o combinație de bildungsroman, carte de călătorie, memorii de familie, o relatare colectivă a multor evrei care au supraviețuit lagărelor și o narațiune istorică despre Polonia din timpul războiului. Romanul de ficțiune al lui Appignanesi, *Omul memoriei* (2004), care a câștigat Premiul pentru literatură despre Holocaust în 2005, portretizează un celebru cercetător în neuroștiințe care dă peste amintiri reprimite din copilărie care îi dezvăluie că este un supraviețuitor al Holocaustului. Aici, Appignanesi revizitează subiectul memoriilor sale de familie, ceea ce explică motivul pentru care există numeroase paralelisme textuale și paratextuale între cele două texte.

La fel ca Appignanesi, **Eva Hoffman** s-a născut în Polonia în 1945 și s-a mutat cu familia sa în Canada și Statele Unite, înainte de a se stabili la Londra în 1959. Autobiograficul *Lost in Translation* (1989) al lui Hoffman explorează experiențele sale de migrație și alienarea lingvistică și culturală în Anglia. Celebrul său volum de memorii *After Such Knowledge*

(2004) este o reprezentare convingătoare a noțiunii de "post memorie" (Hirsch 2008) și un exemplu perfect al provocărilor cu care se confruntă descendenții supraviețuitorilor Holocaustului care moștenesc povara colectivă a memoriei Holocaustului.

Scriitoarea, artista și activista **Rachel Lichtenstein** este cunoscută la nivel internațional pentru cărțile, proiectele multimedia și creațiile sale, care explorează noțiunile de loc, memorie și identitate evreiască. A devenit populară pentru prima dată datorită cărții *Rodinsky's Room*, scrisă împreună cu Iain Sinclair în 1999. Romanul spune povestea lui David Rodinsky, un evreu ortodox care a locuit într-o cameră de deasupra sinagogii Princelet Street din East End-ul londonez, care a fost lăsată neatinsă timp de 20 de ani. Textul împletește călătoriile lui Lichtenstein în Polonia, Israel și Londra evreiască cu reflecțiile lui Sinclair asupra căutării lui Lichtenstein în propriul trecut. Această lucrare, alături de altele, precum *On Brick Lane* (2007), demonstrează că această autoare, aparținând generației mai tinere, născută la sfârșitul anilor 1960 și 1970, "articulează o legătură relativ solidă cu britanismul, dar un sentiment mult mai puțin încrezător al propriei evreități" (Gilbert 2013, 145). Textele ei arată o tendință răspândită în această generație de scriitori evrei-britanici de a regreta pierderea unui trecut evreiesc comun, deși abstract. De exemplu, în *Rodinsky's Room*, cititorii descoperă că mama lui Lichtenstein nu este evreică și, prin urmare, conform normelor ortodoxe, nici Lichtenstein nu ar trebui să fie considerată ca atare. Această scriere își propune să se confrunte cu această fațetă ascunsă a personalității autoarei, arătând tensiunile dintre identitatea ei englezească asimilată și ideile nostalgice despre ce înseamnă să fii evreu în East End. Pe măsură ce narațiunea avansează, această tensiune se transformă într-o perspectivă mai largă, arătând cum generațiile de evrei britanici de astăzi par să simtă lipsa individualității culturale pe care le-o oferea evreitatea. După cum a comentat pe bună dreptate Ruth Gilbert, "*Rodinsky's Room* inaugurează o discuție despre, nu despre ce înseamnă să fii evreu și poate nu chiar britanic; ci despre ce înseamnă să fii britanic și poate nu chiar evreu" .

Așa-numita "a treia generație" de scriitoare evreice britanice este, de asemenea, bine reprezentată de **Linda Grant** (n. 1951, Liverpool), **Jenny Diski** (1947-2016, Londra) și **Zina Rohan** (n. 1946, Londra), deoarece aceste autoare "au ocupat locul central" în panorama literară britanică în anii 1990, "adăugând vocea lor la literatura și istoria evreilor britanici" și "explorând trecutul familiilor lor și evreitatea lor" în operele lor (Behlau și Reitz 2004, 12).

Scriitoarea și jurnalista **Linda Grant** este copilul unor imigranți evrei ruși și polonezi și nepoata unor supraviețuitori ai Holocaustului. Lucrările lui Grant exemplifică multe dintre fricțiunile familiei evreiești și definiția problematică a feminității evreiești caracteristice scrierilor acestei generații. De la prima sa publicație în 1993, romane precum *The Cast Iron Shore* (1996), *When I Lived in Modern Times* (2000), *Still Here* (2004) și *We Had It So Good* (2010) au recreat preocupările evreiești și feminine, spunând poveștile unor femei evreice care se reinventează prin intermediul unor călătorii de descoperire multiple. Reprezentările lui Grant ale acestor călătorii denunță adesea numeroasele fricțiuni pe care femeile evreice trebuie încă să le negocieze pentru a se simți confortabil cu rolurile lor sociale și pentru a avea o voce în cadrul tradiției evreiești. De asemenea, ea explorează aceste probleme experimentând și alte genuri, cum ar fi memorialistica în *Amintiți-mi cine sunt*, din nou (1998) și reportajul literar în *The People on the Street* (2006). În romanul ei, *A Stranger City* (2019), Brexit acționează ca un punct nodal care (dez)conectează personajele diasporei, atât evreiești, cât și ne evreiești.

Jenny Diski s-a născut la Londra, într-o familie de imigranți evrei din clasa muncitoare, într-o familie cu probleme; tatăl ei i-a abandonat când ea avea șase ani și, în consecință, mama ei a suferit o cădere nervoasă care a dus la pierderea custodiei fiicei sale. Diski a fost dată în plasament familial, iar mai târziu a fost luată în grijă și îndrumată de celebra romancieră Doris Lessing, care a ajutat-o să urmeze o educație la University College-Londra, iar în anii 1970 și 1980 a lucrat ca profesoară. Diski a publicat o colecție de povestiri și zece romane și a fost cunoscută pentru contribuțiile sale regulate la *London Review of Books*;

cărțile sale de călătorie *Skating to Antarctica* (1997) și *Stranger on a Train* (2002), care combină trăsături din genurile memorialistică și eseu filosofic; și lucrări de istorie populară, cum ar fi *The Sixties* (2010). Operele inițiale ale lui Diski au abordat subiecte complicate, precum depresia și sado-masochismul, iar ea a descris adesea familia evreiască destrămată ca pe un loc al refuzului și al neloialității. Lucrările ei autobiografice, alături de cele ale lui Figes și Grant, pot fi definite ca fiind "lucrări de auto întrebare care perturbă chestiunile binare convenționale - sine/altru, mamă/fiică, în favoarea unei cercetări mai interogative și sceptice a relației dintre identitate, memorie, maternitate și etnie" (Brauner 2014, 212).

Zina Rohan s-a născut la Londra și a crescut într-o familie foarte internațională; tatăl ei era un evreu german, iar mama ei o imigrantă rusă născută în Serbia. În anii 1990, în timp ce lucra ca reporter BBC, a publicat *The Book of Wishes and Complaints* (1991) și *The Sandbeetle* (1994), romane care au marcat începutul carierei sale literare. Publicațiile sale mai recente, *The Officer's Daughter* (2007) și *The Small Book* (2010), reflectă câteva teme comune în romanele sale: migrația, strămutarea și traversarea complicată a frontierelor de către personajele străine; lipsa de opțiuni pe care o au indivizii atunci când sunt prinși în orice război; și legăturile multidirecționale și trans generaționale identificate într-o varietate de conflicte.

Unii dintre scriitorii menționați mai sus, precum Anne Karpf, Lisa Appignagnesi și Jenny Diski, s-au alăturat organizației "**Independent Jewish Voices**", lansată în februarie 2007 de 150 de evrei britanici relevanți. Intelectuali proeminenți ai vremii s-au reunit pentru a semna o declarație a principiilor de bază ale ideologiei lor. Aceștia au publicat o colecție de eseuri, *"A Time to Speak Out: Independent Jewish Voices on Israel, Zionism and Jewish Identity"* (Karpf, Klug, Rose și Rosenbaum 2008), în care au explicat că obiectivul principal al declarației lor este de a pune "drepturile omului pe primul loc, respingând toate formele de rasism, respectând dreptul internațional și tratând ca fiind la fel de legitime căutările palestinienilor și israelienilor pentru un viitor mai bun - pașnic și sigur". Acest grup de gânditori a încercat să se detașeze de guvernul israelian, care pretindea că îi reprezintă pe evrei în

general, și de poziția evreilor britanici, care a susținut de obicei politica guvernului israelian. Deși și-au îmbrățișat identitatea evreiască, ei nu au dorit să fie identificați cu politica israeliană de violență exercitată asupra palestinienilor din Fâșia Gaza și au respins orice formă de abuz și rasism.

Urgența acestei dezbateri a reverberat și în producțiile literare ale unora dintre acești scriitori, în măsura în care istoria Israelului și a conflictului israeliano-palestinian a devenit un subiect relevant pentru ei. La fel cum scriitorii din anii '70 au încercat să își găsească rădăcinile în casele lor adoptive, punând în opoziție istoria Marii Britanii și a Holocaustului, tot astfel, acei scriitori de la începutul secolului au simțit nevoia de a înțelege crearea Israelului și pe numeroșii evrei care au emigrat în speranța de a găsi acolo un viitor mai bun și un Pământ Făgăduit. Câteva exemple pot fi găsite în "Journey to Nowhere" (2008) a lui Figes, "When I Lived in Modern Times" (2000) a lui Grant și "The Sergeants' Tale" (2003) a lui Rubens. Plasate în Palestina înainte și după declararea Statului Israel în 1948, aceste opere tratează sionismul, antisemitismul și crearea Israelului, abordând în același timp soarta evreilor care au încercat să își găsească un nou cămin în noul stat după Holocaust.

În cele mai multe cazuri, experiențele de migrație în Israel sunt descrise ca ducând la deziluzie și la o tot mai mare punere la îndoială a esenței evreității. De exemplu, Edith, menajera evreică din Călătorie spre nicăieri, descrie experiența de a trăi în Israel ca fiind ceva care "contravenea la tot ceea ce trebuia să reprezinte noul Israel, la fețele zâmbitoare pe care le văzusem la știri" (Figes 2008, 107), în timp ce personajul principal al romanului lui Grant afirmă că "Întotdeauna sunt alți oameni care definesc ce este un evreu" (2000: 60). Când am trăit în vremurile moderne spune povestea unei tinere evreice britanice, Evelyn Sert, care a emigrat în Israel în căutarea rădăcinilor sale evreiești, dar nu a găsit decât un loc în care nu se potrivea. Deși este o relatare fictivă, *When I Lived in Modern Times* prezintă evenimente istorice semnificative, inclusiv migrațiile evreiești de după Holocaust, mișcarea sionistă și actele violente derivate din aceasta, crearea statului Israel și modul de viață în kibbutz, redată dintr-o perspectivă individuală feminină.

Interesul scriitorilor evrei-britanici pentru conflictul din Palestina trebuie privit, de asemenea, în contextul istoric mai larg al relațiilor de lungă durată dintre Marea Britanie și Orientul Mijlociu. Unul dintre cele mai importante studii privind relația dintre Marea Britanie și conflictul israeliano-palestinian este lucrarea lui **Jacqueline Rose**, *States of Fantasy* (1996). În această lucrare, ea susține că Palestina și Israelul au modelat imaginația ficțiunii femeilor evreice britanice, în principal în legătură cu perioada tulburătoare de la sfârșitul Mandatului, când unii sioniști au atacat soldați britanici.

La începutul secolului XXI, teatrul a devenit, de asemenea, o arenă fructuoasă pentru autoare evreice - cum ar fi dramaturgii **Julia Pascal** (n. 1949, Manchester), **Diane Samuels** (n. 1960, Liverpool) și **Deborah Levy** (n. 1959, Johannesburg), toate născute sau crescute în Marea Britanie postbelică - pentru a explora problema responsabilității pentru anihilarea evreilor europeni. Lucrările acestor trei scriitori se concentrează mai mult pe dimensiunea colectivă decât pe cea individuală a amintirilor despre Holocaust. Ei pot fi considerați "cosmopoliți", deoarece cer revizuirea memoriei Holocaustului în contexte "atât în interiorul, cât și în afara comunităților naționale 'imagine', fie că este vorba de cele ale moștenirii lor evreiești, fie de cele ale căminelor lor britanice adoptate" (Tylee 2006, 226-227). Femeile evreice reprezentate în piesele lor nu sunt simple reprezentări ale femeilor evreice sau britanice, ci mai degrabă figuri hibride și fluide.

Julia Pascal, născută la Manchester în 1949 într-o familie de origine evreiască de origine română și lituaniană, a fost crescută în Lancashire și la Londra. A lucrat ca dansatoare și actriță înainte de a deveni regizoare de teatru. De fapt, în 1978, a devenit prima femeie care a regizat la Teatrul Național, când a pus în scenă o adaptare a scrierilor lui Dorothy Parker, *Men Seldom Make Passes*. Piese sale Theresa (1990), *A Dead Woman on Holiday* (1991) și *The Dybbuk* (1992) abordează subiectul Holocaustului într-o manieră directă. Piese sale *Year Zero* (1996), *The Yiddish Queen Lear* (1990) și *Woman in the Moon* (2001) se desfășoară în Europa în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. (Aceste piese nu au fost concepute inițial ca o trilogie, dar au fost jucate ca atare în 1995 și au fost primite ca atare de public și

de critici). Operele lui Pascal stabilesc legături între Holocaust și genocidurile precedente și succesive. Această dimensiune multidirecțională poate fi observată și în alte lucrări, cum ar fi *Crossing Jerusalem* (2003), în care ea face legătura între o familie israeliană și una palestiniană prin intermediul războiului din Irak.

Diane Samuels s-a născut la Liverpool în 1960 și a devenit scriitoare cu normă întreagă în 1992, datorită piesei sale expresioniste *Kindertransport*, pusă în scenă pentru prima dată în 1993. Aici, Samuels se concentrează asupra pierderilor, traumelor și lacunelor pe care copiii din *Kindertransport* au trebuit să le înfrunte pentru a se asimila în cultura britanică. Ea face acest lucru portretizând o relație complexă mamă-fiică, în care mama și-a reprimat amintirile dureroase legate de Holocaust, care sunt apoi dezvăluite inevitabil de fiica ei printr-un proces dureros. Acest proces reprezintă, de asemenea, tensiunile dintre moștenirea engleză și cea evreiască cu care s-au confruntat multe generații ulterioare de evrei în Anglia.

Deborah Levy, romancieră, dramaturg și poetă, s-a mutat din Johannesburg în Anglia în 1968 și de atunci trăiește acolo. La început s-a axat pe scrisul pentru teatru, în principal pentru Royal Shakespeare Company, iar mai târziu a scris romane, precum *Beautiful Mutants* (1989) și *Swallowing Geography* (1993). Romanele sale mai recente au fost incluse pe lista scurtă (*Swimming Home*, 2011) sau pe lista lungă (*The Man Who Saw Everything*, 2019) pentru Booker Prize. A scris, de asemenea, câteva lucrări autobiografice, precum *Things I Don't Want to Know* (2014) și *The Cost of Living* (2018). Majoritatea operelor lui Levy prezintă protagoniste feminine hibride și fluide care transgresează sau trăiesc la granițe diferite, fizice, spirituale și/sau lingvistice; acest aspect se reflectă și în interesul ei pentru experimentul formal și generic.

Noul mileniu: Deschiderea către lumea transnațională

Autoarea britanică Naomi Alderman.

Fotografie realizată de Annabel Moeller.

Sosirea noului mileniu a făcut evidentă dezintegrarea granițelor dintre centru și margini într-o lume globală în care frontierele și distanțele au devenit atât mai evidente, cât și mai puțin relevante din cauza călătoriilor și a migrației, iar structurile mai puțin fixe din cauza erei digitale. În acest context, citirea operelor scriitoarelor anglo-evreiești dintr-o perspectivă mai transnațională, punându-le în legătură cu alte grupuri de femei care au trecut prin experiențe similare de diaspora și migrație, poate ajuta la identificarea intersecției mecanismelor care le-au făcut să se simtă oprimate și excluse. Aplicarea unei lecturi feministe intersecționale la scrierile actuale ale femeilor evreice relevă faptul că, pentru a înțelege represiunea la care au fost supuse, este esențial să se ia în considerare mecanismele multiple care le configurează identitățile - nu doar genul, ci și clasa, sexualitatea, rasa etc. În prezent, intersecționalitatea a pătruns în studiile feministe la toate nivelurile, dar termenul "intersecționalitate" a fost dezvoltat de feministele americane de culoare la sfârșitul anilor 1980, când au criticat discursurile feministe albe, occidentale, din clasa de mijloc, care tindeau să omită problemele legate de rasism și neocolonialism pentru a-și satisface interesele de clasă mijlocie. Feminismul evreiesc cere, de asemenea, o analiză intersecțională, în special o analiză antirasistă care să ia în considerare etnia și rasa ca diferențiale de putere care le marginalizează pe femeile evreice, deoarece discursurile patriarhale, clasiste și rasiste sunt încurcate și adesea le lasă pe femeile evreice relegate la marginile societății și culturii (Brettschneider 2016).

Multe dintre aceste întrebări sufocă feminismul evreiesc contemporan, care denunță faptul că iudaismul și iudaismul au reprezentat adesea valori asociate cu patriarhatul și cu noțiuni extrem de tradiționale de cămin, familie și comunitate. La începutul mileniului, **Marsha Berkman și Elaine Starkman**, de exemplu, au afirmat că numeroase femei evreice au început recent să scrie opere "infuzate de un puternic sentiment de independență" (1998, 5). Deși cele mai multe dintre aceste voci au aparținut femeilor evreice americane, autoarele evreice britanice se alătură dialogului transnațional fructuos cu alte grupuri minoritare care au experiențe similare de opresiune în întreaga lume. Unele dintre autoarele care au contribuit la boom-ul scrierilor evreiești din anii 1990, precum Linda Grant și Rachel Lichtenstein, au exemplificat deja această tendință în scrierile lor publicate la începutul secolului, ca în cărțile lui Grant, *The Cast Iron Shore* (1996) și *When I Lived in Modern Times* (2000), și mai explicit în creațiile lor din secolul XXI, precum *Still Here* (Grant 2004) și *On Brick Lane* (Lichtenstein 2007). Cu toate acestea, pe scena literară au apărut voci noi. Autoare precum **Naomi Alderman** (n. 1974, Londra) și **Charlotte Mendelson** (n. 1972, Londra) au devenit foarte populare pentru că promovează noi modele de identități evreiești care nu sunt controlate exclusiv de trecutul evreiesc traumatic. Dacă în anii 1990, **Sarah Silberstein** și **Margie Wolfe** afirmau că "pentru multe femei evreice din zilele noastre, există un sentiment acut de pierdere, de lipsă a propriei noastre istorii, moșteniri și tradiții feminine. Avem puține modele din trecut; realizările și contribuțiile noastre ca femei evreice au fost rareori recunoscute" (1998), aceste scriitoare foarte contemporane par să răspundă acestui îndemn de a crea modele feminine evreiești care să le ajute pe femeile evreice să se redefească în lumea noastră globală și interconectată.

Romanciera și scriitoarea de jocuri Naomi Alderman, născută într-o familie ortodoxă, este un exemplu de voci noi care experimentează cu formele, exprimă povești marginale și abordează subiecte controversate. Romanul ei *Disobedience* (2006), câștigător al Premiului Orange, a fost catalogat drept "cel mai transgresiv roman al unei scriitoare evreice britanice din ultimii ani" și ca "indicând noi direcții pentru scrisul femeilor evreice britanice la începutul secolului XXI" (Valman 2014, 7), datorită descrierii unei relații lesbiene între femei evreice din cercul

ultraortodoxiei contemporane din nordul Londrei. *The Lessons* (2010) și *The Liars' Gospel* (2012) ale lui Alderman au fost urmate de *The Power* (2016; câștigătoare a premiului Baileys' Women's Prize for Fiction din 2017), care s-a bucurat de cea mai mare atenție din partea criticilor. *The Power*, care este prezentat ca un roman istoric descoperit în viitor, poate fi citit ca o ficțiune speculativă scrisă dintr-o perspectivă feministă. Cartea se învâрте în jurul anului 2018, când adolescente din întreaga lume descoperă că au supremație fizică asupra bărbaților datorită capacității lor de a-i electrocuta, ceea ce duce la inversarea distribuției sociale, religioase, politice și individuale a puterii. Alderman contracarează sentimentul de fragmentare a femeilor, deoarece propune o nouă lume în care femeile sunt interconectate la nivel global prin puterea lor de a răni bărbații. Faptul că ea dă peste cap civilizația controlată de bărbați le permite cititorilor să își imagineze un sistem global post-, sau chiar pre-patriarhal, dar, deși acest sistem aspiră la hibriditate și pluralitate, deconstrucția binariilor de gen poate fi, de asemenea, discutabilă. Aici, eliberarea femeii are loc cu prețul subordonării bărbaților, ceea ce nu lasă loc pentru reprezentarea unei societăți egalitare între bărbați și femei.

Scriitoarea și jurnalista **Charlotte Mendelson** a publicat romane, non-ficțiune și alte lucrări literare și radiofonice. Cel de-al doilea roman al său, *Daughters of Jerusalem* (2003), a câștigat Premiul Somerset Maugham și Premiul John Llewellyn Rhys, și a fost nominalizată pentru premiul *The Sunday Times Young Writer of the Year*. Următoarea ei lucrare, *When We Were Bad* (2007), a fost selecționat pentru Premiul Orange pentru ficțiune și a fost ales drept cartea anului de diverse reviste literare. Această lucrare a fost analizată împreună cu *Dezrobirea* lui Alderman, întrucât sunt plasate în aceeași zonă a Londrei și descriu viețile evreilor britanici contemporani, deși Mendelson face acest lucru dintr-o perspectivă mai puțin ortodoxă. De asemenea, ambele romane tratează limitările impuse de familia și cultura evreiască, explorează nevoia protagoniștilor lor de a-și transgresa rolurile sociale și afișează o perspectivă asupra dorinței sexuale a femeilor evreice. Cel mai recent roman al lui Mendelson de până acum, *Almost English* (2013), a fost inclus pe lista lungă pentru Man Booker Prize și Baileys Women's Prize for Fiction. Această carte abordează sentimentele

complexe de alienare întruchipate de tânăra sa protagonistă, precum și relațiile complicate construite între diferitele generații de femei evreice maghiare reprezentate în narațiune.

Olivia Lichtenstein (n. 1960, Africa de Sud), stabilită în vestul Londrei, este o documentaristă premiată, care a avut o carieră eminentă la BBC TV înainte de a deveni regizoare și jurnalistă independentă de documentare și drame. În 2007, ea a publicat popularul său roman *"Mrs Zhivago of Queen's Park"*. Această ficțiune romantică abordează problema căsătoriei pe termen lung din perspectiva unei gospodine care trece printr-o criză de la mijlocul vieții care o determină să comită adulter. În acest fel, Lichtenstein dă peste cap unele dintre stereotipurile asociate cu figura mamei evreice.

Scriitoarea și poeta **Joanne Limburg** (n. 1970, Londra) locuiește la Cambridge, unde a fost bursieră a Royal Literary Fund la Magdalene College (2008-2010) și la Newnham College (2016-2017). După ce și-a obținut doctoratul în scriere creativă la Kingston University, a predat la De Montfort University. Prima colecție de poezie a lui Limburg, *Femenismo*, a fost publicată în 2000. De atunci, ea a publicat diverse volume de poezie, precum și o colecție pentru copii. În 2011, a publicat cartea autobiografică *The Woman Who Thought Too Much* (Femeia care gândea prea mult), o carte de memorii revelatoare despre anxietatea și tulburarea obsesiv-compulsivă de care a suferit de-a lungul vieții, în special după un avort spontan traumatizant. Memoriile sale ulterioare, *Small Pieces*, au apărut în 2017. Primul roman al lui Limburg, *A Want of Kindness*, care se învârte în jurul figurii reginei Ana din secolul al XVIII-lea, a fost publicat între aceste două lucrări autobiografice în 2015. În această reconstituire ficțională, Limburg descrie dificultățile prin care a trecut Anne, subliniind puterea ei de a se reface după pierderi și trădări.

Una dintre cele mai noi autoare de pe scena literară feminină anglo-evreiască este **Francesca Segal** (n. 1980, Londra), scriitoare și jurnalistă crescută în nord-vestul Londrei evreiești și devenită populară datorită romanului său *The Innocents* (2012), care a câștigat mai multe premii, printre care Costa First Novel 2012 și National Jewish Book Award for Fiction 2012. Combinând caracteristicile reportajelor de ficțiune romantică și ale ghidurilor,

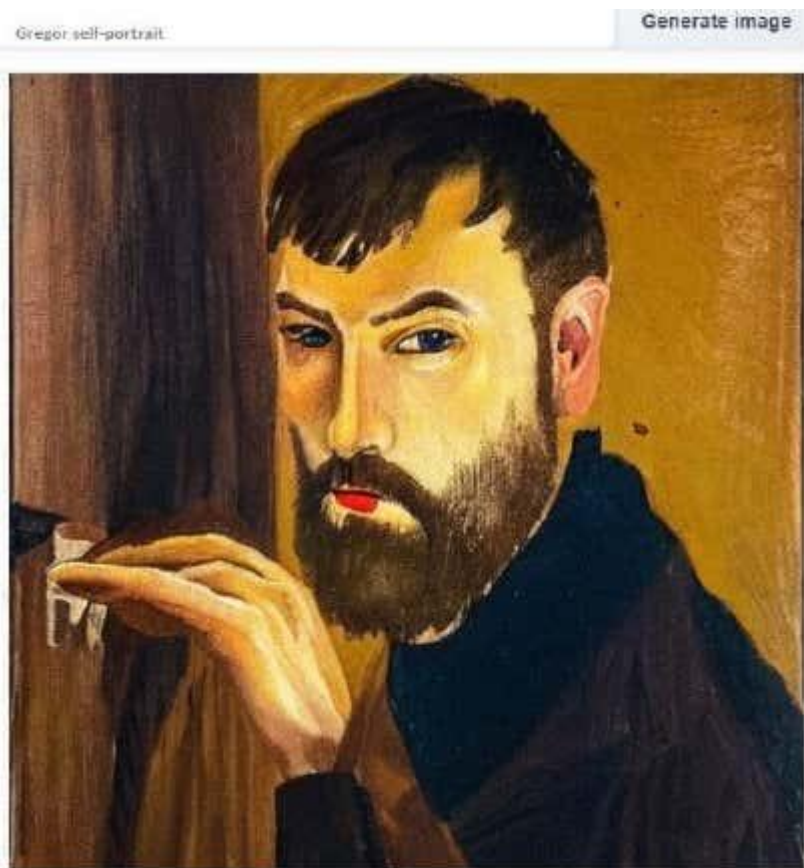
în acest caz ale comunităților evreiești cu sediul în nordul Londrei, opera lui Segal abordează căsătoria, dragostea și familia în moduri amuzante și neașteptate. Romanul ei a contribuit la familiarizarea cititorilor britanici cu cultura evreiască actuală și a contestat tradițiile și clișeele.

Natasha Solomons, născută și ea în 1980 la Londra, este fiica unor imigranți evrei din a doua generație. Bunicii ei au fugit din Germania la sfârșitul anilor 1930, ajungând la Londra și stabilindu-se apoi în Dorset. Primul roman al lui Solomons, *Mr Rosenblum's List* (2010), despre un imigrant evreu austriac și soția sa, refugiați din calea naziștilor într-o Anglie neprietenoasă, a abordat experiențele bunicii ei și amintirile pe care le-a moștenit de la ei, în principal prin intermediul temei mâncării. Aici, mâncarea acționează ca o legătură cu trecutul și cu patria mamă pentru evreii diasporeni, precum bunicii ei evrei germani. Lista domnului Rosenblum a fost urmată de romanele bine primite *The House at Tyneford* (2011) și *The Novel of the Viola* (2011). În 2018 au fost achiziționate drepturile TV pentru romanul *House of Gold* (2018) al lui Solomons, iar povestirea sa inedită "*Curtis Butterworth Loves Molly May*" (2019) a fost adaptată ca piesă de teatru. Operele ei fac în mare parte ecou la istoria familiei sale, oglindesc sentimente de nostalgie și abordează preocupări moderne legate de construcția identității evreiești.

Editorii literari **Laura Phillips și Marion Baraitser** au adus o contribuție importantă la "renașterea culturală evreiască" din Marea Britanie (Gilbert 2013, 131) și la descoperirea vocilor feminine evreiești contemporane prin compilarea unei colecții de povestiri scurte intitulată *Mordecai's First Brush with Love* (2004), în care au reunit autoare proaspete precum **Erica Wagner, Elizabeth Russell Taylor și Shelley Weiner**, printre altele. Cele mai multe dintre povestirile din această carte dovedesc că situația femeilor evreice din Marea Britanie actuală s-a îmbunătățit, deși acestea se confruntă încă cu sentimente de fragmentare și alienare în mediul lor socio-cultural hibrid britanico-evreiesc.

Per ansamblu, atât autoarele, cât și femeile reprezentate în textele menționate mai sus explorează modalități multiple de a fi evreică și femeie în Marea Britanie contemporană și

demonstrează cum posibilitățile femeilor evreice sunt mai fluide și mai dinamice ca niciodată. Deși subiectele legate de familie, tradiție și identitate sunt încă proeminente în multe dintre scrierile lor, scriitoarele evreice de astăzi sunt agenți activi și esențiali în construcția continuă a culturii și vieții evreiești britanice.

CUPRINS

Gazerah	2
Adrian Grauenfels	3
Patricia Ferrell	5
Elinor Wylie	6
W. S. Merwin.....	7
George Mackay Brown	8
Sara Borjas	9
Esther Belin.....	10
Gerard Malanga	14
Marina Tsvetaeva	16
Alberto Ríos.....	17
Khadijah Queen	18
Judita Vaičiūnaitė	19
David Ray	21
Devi S. Laskar	22
Bhanu Kapil.....	24
Partea II-a	27
POEȚI EVREI	27
Robert Friend	28
David Lehman	32

Allen Grossman.....	46
Aracelis Girmay * & AG	49
Carl Rakosi	51
CARL RAKOSI	54
Josef Brodsky	56
Lewis Meyers.....	66
Peter Berger *	68
Partea a III-a	70
Scriitoare anglo-evreice în secolele XX și XXI	70

**

Ilustrații generate de programul AI Bing- &Gregor Mobius, NightCafe

Editor, traduceri, coperta- Adrian Grauenfels

Saga Publishing Israel - 2023

Bulk translation - Deepl

Ebook